

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2016

Marie Potůčková

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka

Jak mluví myslivci?

How do huntsmen speak?

Marie Potůčková

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Pavla Chejnová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk a základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání

2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: Jak mluví myslivci? vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze bakalářské práce je identická s její tištěnou podobou. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 13. 7. 2016

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Pavle Chejnové, Ph.D. za její cenné rady a vstřícnost při vedení mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat členům Mysliveckého sdružení Červený Újezd, které mě vlídně přijalo a umožnilo mi během jejich setkání realizovat uvedený výzkum. V neposlední řadě děkuji všem, kteří mě při psaní bakalářské práce podporovali.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na jazykovou analýzu mluvených projevů členů mysliveckého sdružení. Teoretická pasáž vychází z odborné literatury. Věnuje se jazykovědné stylistice. Specifikuje problematiku jazykových projevů, blíže seznamuje s komunikačními faktory a funkčními styly. Praktická část analyzuje pět konkrétních promluv zachycených pomocí diktafonu na schůzích reálně fungujícího Mysliveckého sdružení Červený Újezd. Poté následovala transkripce jednotlivých projevů. Všechny promluvy jsou posuzovány v rovině fonetické, morfologické, lexikální, syntaktické a stylistické. Důraz je kladen jak na specifické jazykové jevy, tak i na jazykové chyby a nedostatky v dané rovině.

Cílem výzkumu je jednak zařadit mluvené projevy členů mysliveckého sdružení z hlediska funkčního stylu a jednak vyhledat společné jazykové rysy a odlišnosti daných promluv. Výsledky výzkumu a celkové posouzení úrovně zkoumaných projevů jsou podrobně rozpracovány v závěru práce.

Klíčová slova

komunikace, mluvený projev, administrativní styl, prostěsdělovací styl, rovina fonetická, rovina morfologická, rovina lexikální, rovina syntaktická, rovina stylistická

Annotation

The bachelor thesis concentrates on the linguistic analysis of speech of members of a hunters' association. The theoretical passage is based on specialized literature. It is devoted to linguistic stylistics. It defines problems of speech and describes communication factors and functional styles in detail. Five concrete speeches recorded by a dictating machine on a meeting of the Hunters' Association in Červený Újezd are analysed in the practical part of the thesis followed by the transcription of the speeches. All speeches are analysed on the level of phonetics, morphology, lexicology, syntax, stylistics. The emphasis is put on specific linguistic features as well as on linguistic errors and deficiencies on a given level.

The aim of this research is first to classify the speech of members of a hunter's association from the stylistical point of view and second to find the common linguistic features as well as the differences in the concrete speeches. Results of the research and a general appraisal of the level of the analysed speeches are minutely elaborated at the end of the thesis.

Keywords

communication, speech, administrative style, communication style, level of phonetics, level of morphology, level of lexicology, level of syntax, level of stylistics

OBSAH

1.	ÚVOD	8
2.	DATA.....	9
3.	CÍL.....	11
4.	METODOLOGIE	12
5.	TEORETICKÁ ČÁST	14
5.1.	Jazyk a řeč.....	14
5.1.1.	Slang.....	14
5.2.	Jazykové projevy a jejich kultivovanost.....	14
5.3.	Jazykovědná stylistika	16
5.4.	Jazykové styly.....	16
5.5.	Komunikační faktory	17
5.5.1.	Stylotvorné faktory objektivní (mimopersonální).....	17
5.5.1.1.	Mluvenost a psanost	18
5.5.1.2.	Připravenost a nepřipravenost projevu	19
5.5.1.3.	Počet adresátů komunikace (jednotlivec, skupina) a povaha jejich vztahů (míra vzájemného poznání).....	19
5.5.1.4.	Projevy přímé a nepřímé	19
5.5.1.5.	Monolog a dialog.....	20
5.5.1.6.	Vzájemná symetrie a asymetrie.....	20
5.5.1.7.	Faktory charakterizující komunikační situaci (komunikace veřejná a neveřejná, oficiální a neoficiální)	21
5.5.2.	Stylotvorné faktory subjektivní (individuální).....	22
5.5.3.	Téma.....	23
5.6.	Funkční styly a funkční jazyk.....	23
5.6.1.	Vymezení stylu u předmětu zkoumání.....	24
5.6.1.1.	Administrativní styl	24
5.6.1.2.	Prostěsdělovací styl	26
6.	PRAKTICKÁ ČÁST	28
6.1.	Předseda	28

6.1.1. Rovina fonologická	28
6.1.2. Rovina morfologická.....	29
6.1.3. Rovina lexikální	30
6.1.4. Rovina syntaktická	31
6.1.5. Rovina stylistická	31
6.2. Jednatel	32
6.2.1. Rovina fonetická	32
6.2.2. Rovina morfologická.....	33
6.2.3. Rovina lexikální	35
6.2.4. Rovina syntaktická	35
6.2.5. Rovina stylistická	36
6.3. Hospodář.....	37
6.3.1. Rovina fonetická	37
6.3.2. Rovina morfologická.....	38
6.3.3. Rovina lexikální	39
6.3.4. Rovina syntaktická	40
6.3.5. Rovina stylistická	41
6.4. Střelecký referent	41
6.4.1. Rovina fonetická	41
6.4.2. Rovina morfologická.....	42
6.4.3. Rovina lexikální	43
6.4.4. Rovina syntaktická	45
6.4.5. Rovina stylistická	45
6.5. Kulturní referent	46
6.5.1. Rovina fonetická	46
6.5.2. Rovina morfologická.....	47
6.5.3. Rovina lexikální	48
6.5.4. Rovina syntaktická	49
6.5.5. Rovina stylistická	50
7. ZÁVĚR	51
8. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	53

1. ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je výzkum mluvy skupiny lidí, která se vytvořila na základě společného zájmu o konkrétní lidskou aktivitu. V tomto případě se jedná o sdružení, jehož členové se ve svém volném čase věnují myslivosti. Jako předmět výzkumu jsem si vybrala Myslivecké sdružení Červený Újezd u Votic.

V teoretické části práce jsem se tematicky zaměřila na jazykové projevy a jejich kultivovanost, jazykovědnou stylistiku, jazykové styly, komunikační faktory (stylotvorné faktory objektivní a subjektivní), funkční jazyk a funkční styly (prostěsdělovací a administrativní). Dále jsem se soustředila na správné pochopení pojmů jazykové roviny (fonetická, morfologická, lexikální, syntaktická a stylistická) a na jazykové jevy (hezitační zvuky, protetické "v", univerbizace, elipsa, nedostatečná výpovědní perspektiva aj.).

Za účelem praktického zkoumání myslivecké mluvy jsem se rozhodla oslovit předsedu výše zmíněného mysliveckého sdružení. Vysvětlila jsem mu svůj záměr i cíle výzkumu. Pan předseda mému požadavku ochotně vyhověl a zároveň mi nabídl účast na nejbližší plánovaných akcích (hon na kachny, střelby). Poté jsem byla pozvána na členské schůze mysliveckého sdružení. Zatímco autentické záznamy z těchto schůzí se nahrávaly na diktafon, své dojmy a postřehy jsem zapisovala do poznámkového bloku.

Při přehrávání získaných materiálů jsem si postupně připravovala transkripci mluveného slova. Dle mnou nastavených pravidel jsem zvolila transkripci s využitím vlastních fonetických značek. Přepsané nahrávky projevů několika vybraných mluvčích jsem po stránce jazykové podrobně analyzovala. Rozbor se týkal všech rovin - fonetické, morfologické, lexikální, syntaktické a stylistické. V rámci jednotlivých rovin jsem pak zjišťovala jak četnost, tak i frekvenci zvláštních jazykových jevů a jazykových chyb.

Závěr práce je věnován komparaci jednotlivých promluv. Při porovnávání projevů mezi sebou navzájem se sledují na jedné straně společné charakteristické rysy daných promluv, na straně druhé jejich výrazné odlišnosti. Cílem je zjištění jazykové úrovně projevů členů mysliveckého sdružení na malé vesnici.

2. DATA

Pro svůj výzkum myslivecké mluvy jsem si zvolila lokalitu České Sibiře - rozprostírající se na samém okraji Středočeského kraje, v jižním cípu benešovského okresu (konkrétně mezi obcemi Votice a Miličín). V tomto regionu se také nachází malá vesnice Červený Újezd u Votic. Zdejší myslivecké sdružení mi umožnilo účastnit se všech akcí, které v době mého výzkumu pořádalo. Navštívila jsem konkrétně čtyři schůze konané v tanečním sále místního pohostinství, a to ve dnech 22. srpna, 4. září, 17. října a 21. listopadu roku 2015. Začátek každé schůze byl stanoven na 19:00, ukončena bývala obvykle v rozmezí od 20:30 do 22:00 (v závislosti na rozsahu a závažnosti projednávaných témat).

V úvodu schůzí vystoupilo vždy osm hlavních představitelů sdružení se svými projevy. Ze dne 22. srpna jsem zvolila monology pana předsedy, pana jednatele a pana hospodáře. Další promluvy (použité za účelem výzkumu) jsem si vybrala ze schůze konané 17. října. Jednalo se o projevy pánů referentů střeleckého a kulturního.

S ohledem na to, že bylo třeba porovnat vztahy a souvislosti mezi úrovní jednotlivých promluv a osobností autora, požádala jsem zkoumané mluvčí o sdělení některých osobních údajů (věk, vzdělání, délka členství ve sdružení a další aktivity). Mé prosbě všichni řečníci ochotně vyhověli.

Předseda (49 let)

Je členem mysliveckého sdružení již 21 let. Poslední tři roky zde zastává funkci předsedy. Vystudoval střední elektrotechnickou školu. Poté 18 let pracoval na pozici obchodního ředitele. Příprava a pronášení oficiálních, formálních projevů byla součástí jeho pracovní náplně. V současné době je nezaměstnaný.

Jednatel (46 let)

Úspěšně odmaturoval na střední zemědělské škole, následující studium na VŠ po dvou semestrech ukončil. V současné době pracuje jako výpravčí. Do mysliveckého sdružení vstoupil ve svých 21 letech. Před třemi roky byl zvolen jednatelem. Jako šéf odborářského hnutí na dráze má určitý předpoklad ke zdokonalování svého řečnického vystupování.

Hospodář (57 let)

Vyučil se opravářem zemědělských strojů. Nyní je OSVČ se zaměřením na zednické práce. Mezi členy mysliveckého sdružení patří již 37 let. Funkci hospodáře vykonává 16 let, během nichž získal přehled o záležitostech patřících do okruhu jeho správy. Jako mluvčí se svými projevy vystupuje také v obecním zastupitelstvu a ve sboru dobrovolných hasičů. Cenné zkušenosti v oblasti řečové a jazykové kultury jistě získal i na pozici starosty obce Ješetice.

Střelecký referent (40 let)

Prožil celé své mládí na Slovensku (slovenština tedy byla jeho mateřským jazykem). Zde vystudoval střední elektrotechnickou školu. Do České republiky se s rodinou přestěhoval až ve svých 20 letech. V té době se stal i členem mysliveckého sdružení. Před třemi roky byl zvolen střeleckým referentem. Nyní pracuje jako elektrotechnik ve firmě SYTEL, nemá tudíž mnoho příležitostí zdokonalovat svůj mluvený projev.

Kulturní referent (54 let)

Je aktivním členem mysliveckého sdružení již 35 let, funkci kulturního referenta zastává tři roky. Kromě toho je velitelem sboru dobrovolných hasičů. Vystudoval střední zemědělskou školu a nyní pracuje jako prodáváč nerezového materiálu.

3. CÍL

Zaměřit se na zařazení konkrétních projevů členů mysliveckého sdružení z hlediska stylu.

Zhodnotit a vzájemně porovnat jednotlivé řečnické výkony.

Vyhledat společné znaky a odlišnosti daných promluv ve všech jazykových rovinách (fonetická, morfologická, lexikální, syntaktická, stylistická) s přihlédnutím k osobním předpokladům a možností veřejného vystupování (realizace mluvených projevů) vybraných řečníků.

4. METODOLOGIE

V praktické části mé bakalářské práce se zaměřuji na jazykovou analýzu mluvených projevů členů mysliveckého sdružení. Myslivost má v České republice dlouhou tradici. S mysliveckým sdružením se setkáváme téměř v každé větší vesnici. Oslovila jsem reálně fungující Myslivecké sdružení Červený Újezd čítající asi třicet pět členů. Jedná se o aktivní sdružení, které se shromažďuje jak na schůzích, tak i na dalších akcích např. hony, lovy, střelby, brigády, myslivecké plesy apod. Zúčastnila jsem se celkem čtyř schůzí. Vybavila jsem se na ně diktafonem, poznámkovým sešitem a tužkou.

Diktafon jsem zapínala vždy před zahájením schůze a vypínala ho až po jejím ukončení. Abych měla celkový přehled o průběhu schůze, nahrávala jsem vše. Délka schůzí, tedy i délka mých záznamů, se pohybovala v rozmezí od hodiny a půl až po tři hodiny. Neverbální komunikaci mezi účastníky a kromě toho i další postřehy (osobnost a postoje mluvčího) jsem si pečlivě zapisovala.

Ze čtyř pořízených nahrávek jsem vybrala dva nejkvalitnější záznamy – pro účely zkoumání bylo nakonec použito pět rozdílných projevů (po stránce obsahové i co se týče rozsahu) s odlišnou problematikou vyplývající z okruhu působnosti daného řečníka.

Pro transkripci jednotlivých promluv jsem si zvolila následující pravidla. Přepisy nerozlišují velká a malá písmena, nepoužívají se ani interpunkční znaménka (to neplatí v případě citace konkrétních úseků v praktické části). Mým cílem bylo pokud možno co nejdůvěryhodněji zachytit výslovnost všech hlásek/slov u každého zkoumaného mluvčího. V souladu s tím se zapisují háčky a čárky, ypsilon a měkké i. Za účelem sledování dalších jevů, zejména v rovině fonetické, jsem využívala těchto zvolených značek:

I hezitační zvuk - jedná se o zvuk nežádoucí, kterým řečník vyplňuje pauzy mezi jednotlivými výpověďmi. Většinou se přibližuje kvantitativní variantě hlásky "e"

II pauza - zaznamenávala jsem ji pouze v případě výrazného přesahu doby nádechu.

: prodloužení hlásky - tato značka se většinou objevuje u koncových vokálů, které řečník nepřírozně prodloužil

° otázka

% potlesk

* smích

(xxx) nekvalitní záznam - pokud byl v některých úsecích záznam nekvalitní, objevila se v transkripci moje poznámka v závorce (psána kurzívou). Prostřednictvím této vsuvky jsem krátce přiblížila aktuální dění na schůzi.

5. TEORETICKÁ ČÁST

5.1. Jazyk a řeč

V lidské společnosti se člověk dorozumívá řečí. Řeč je schopnost člověka artikulovanými zvuky vyjadřovat obsah vědomí, vytvářet promluvu, a to při konkrétním využití jazyka. Jazyk je soustava ustálených znaků a pravidel jejich užívání. *"Jazyk není jednoduchý a jednotný fenomén, nýbrž složitý organismus."* (Čechová a kol., 2008, s. 59)

Nejdokonalejším prostředkem dorozumívání jsou jazyky přirozené (lidské). Vznikly dlouhým vývojem lidské společnosti. Nejpřirozenějším jazykem jednotlivce je jazyk mateřský, tedy jazyk nejbližšího okolí. Naším národním jazykem je čeština.

Nejprestižnějším útvarem češtiny je jazyk spisovný (standard). Nejběžnějším útvarem je obecná čeština (slouží běžnému dorozumívání, na západě našeho území tvoří základ běžné mluvy). (Čechová a kol., 2008)

Jako polouťvary se označují slang, profesní mluva a argot. Jsou to formy, které nemají úplnou jazykovou strukturu - postrádají vlastní gramatiku. Patří proto především do sféry mluvených projevů. (Čechová a kol., 2008)

5.1.1. Slang

Slang stmeluje zájmové skupiny. Většina slangů je proměnlivá, spontánní, variabilní. Změny názvů souvisejí s měnicími se okolnostmi zábavy daných skupin.

Slangy archaické se zakládají na dodržování tradičních názvů. Jejich nedodržování je sankcionováno, pokutováno. Mezi slangy archaické patří slang myslivecký. Tento slang má středoevropské kořeny a jeho základní výrazivo je všeobecně známo. (Čechová a kol., 2008) *"Oči veškeré zvěře nazýváme po myslivecku **světla** ... Uši (boltce) zvěře srstnaté a psů nazýváme po myslivecku **slechy**."* (Šiman, 1941)

5.2. Jazykové projevy a jejich kultivovanost

Dorozumívání řečí spočívá v tom, že na jedné straně probíhá vytváření jazykových projevů a na straně druhé dochází k jejich chápání. Řeč navozuje mezilidskou

komunikaci. Předpokladem vzniku komunikačního procesu je znalost jazykového systému, který ovládají oba účastníci procesu.

Jazyk nám umožňuje dorozumívat se řečí. Základními zvuky lidské řeči jsou hlásky. Skupina hlásek tvoří slovo, což je ustálený celek se svým vlastním významem. Slovy dokážeme někoho oslovovat, pojmenovávat skutečnosti, vyjadřovat pocity apod. *"Lidské slovo je nedocenitelný dar. Je uměním říci pravé slovo v pravou chvíli. Schopnost říci pravé slovo je vedlejším produktem kultivované životní zkušenosti a filosofie."* (Klapetek, 2008, s. 10)

Své myšlenky vyjadřujeme pomocí slov ve větách, které jsou významově uceleny. Pokud je věta pronesená v konkrétní komunikační situaci, jedná se o výpověď - jednotku jazykového projevu mluveného. Komunikát (jazykový projev) vzniká buď spojením vět (jazykový projev psaný) nebo spojením výpovědí (jazykový projev mluvený, promluva).

"Sdělené slovo je vlastně to, co nese pochodeň lidské kultury od dávnověku až dodnes." (Klapetek, 2008, s. 10)

Podle Daneše je lidská řeč prvotně a ve svém základu mluvená. Naše osobnost i osobitost vůči druhým se projevuje převážně řečí mluvenou. Proto bychom měli dbát na to, aby náš jazykový projev byl kultivovaný, tedy vytříbený. To znamená vyhýbat se obhroublosti, vulgárnosti, nevyjadřovat se primitivně, těžkopádně ani neohrabaně. Kultivovat svůj mluvený projev vyžaduje získání potřebných znalostí, tj. osvojení dostatečného množství výrazových prostředků jazyka, jejich rozlišování a vybírání podle významové platnosti a slohové přiměřenosti, dbání pravidel jejich správného užívání. Kultivovanost předpokládá i dobrou vůli a snahu kultivovaně se vyjadřovat. Český jazyk je cennou hodnotou národa, jeho nositelem je kolektiv a jeho užívání slouží sdělování mezi jednotlivci. Jedinec proto nemá právo zacházet s jazykem libovolně, nýbrž je vázán společenskými normami. Mluvčí by měl jazyk užívat tak, aby tento společenský nástroj svévolně neporušoval a aby v řeči dbal toho, že nemluví pro sebe a bral ohled na ty, s nimiž a k nimž mluví. (Daneš, 1969)

5.3. Jazykovědná stylistika

Jazykovědná stylistika se postupně vyčlenila z antické i pozdější rétoriky. Předmětem jejího bádání je jazykový styl a styl řeči. (Čechová a kol., 2008) *"Jazykovědná stylistika zkoumá jevy povahy parolové i languové, studuje využívání jazykových prostředků v jazykových projevech i stylový charakter jazykových prostředků systémových. Do její kompetence patří i sledovat stylový efekt z užití prostředků neverbálně vokálních (vliv prostředků kinetických) a jejich pendanty grafické."* (Čechová a kol., 2008, s. 45)

Dále jazykovědná stylistika zkoumá možnosti, které jazyk mluvčímu poskytuje. Podkladem pro kvalitní stylizaci je i dobrá znalost rozvrstvení slovní zásoby. (Kraus, 2010) *"Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (2., revid. vydání z r. 1994) např. rozlišuje celkem sedm stylových opozic, které se realizují na několika osách:*

- 1. na ose časové: archaismy, nová slova (neologismy),*
- 2. na ose místní: religionismy (české - moravské), dialektismy (podle místních nářečí),*
- 3. na ose sociální stratifikace: výrazy slangové, argotické,*
- 4. na ose hovorovost - knižnost,*
- 5. na ose pojmovost (termíny) - expresivnost (slova expresivně zabarvená - zdrobněliny, žertovná, mazlivá, eufemistická, dětská, naproti tomu zhrubělá až vulgární),*
- 6. na ose funkční: termíny, slova básnická, hovorová, publicismy,*
- 7. na ose normativní: výrazy vhodné - nevhodné."* (Kraus, 2010, s. 115)

5.4. Jazykové styly

Jazykový styl se zabývá způsobem výstavby jazykového projevu. *"Jazykový styl je způsob cílevědomého výběru a uspořádání (organizování) jazykových prostředků, který se uplatňuje při genezi textu; v hotovém komunikátu se pak projevuje jako princip organizace jazykových jednotek, který z částí a jednotlivostí tvoří jednotu vyhovující komunikačnímu záměru autora."* (Čechová a kol., 2003, s. 17)

Pro utváření výsledného stylu komunikátu mají velký význam: funkce komunikátu (dorozumívací, sdělná), záměr autora, cíl a ráz komunikace. Vedle toho důležitou roli sehrává také komunikační situace. V širším smyslu ji tvoří souhrn objektivních a subjektivních faktorů, včetně všech komunikantů a kódu. Výběr výrazových

prostředků usměrňují stylové (objektivní, subjektivní) faktory (dříve slohotvorní činitelé). (Čechová a kol., 2008)

"Při zpětném nahlížení na styl je třeba počítat s tím, že dobový kontext (a nejen ve vztahu k jazyku a k úrovni poznání, ale i ke společnosti) se může měnit, stejně jako se mění funkce a cíle komunikace, komunikační normy a výsledný styl. Právě v posledních letech jsme svědky uvolňování komunikačních norem, zvl. v oficiálních projevech řečnických." (Čechová a kol., 2008, s. 77)

5.5. Komunikační faktory

Komunikační faktory (činitelé) představují veškeré složky a aspekty komunikační situace, které jsou vzájemně provázány. Komunikační situace označuje souhrn objektivních a subjektivních faktorů, včetně komunikantů a vyjadřovacího kódu. Komunikační faktory zahrnují komplexní působení všech přítomných vlivů a okolností provázející komunikaci. Všechny tyto vlivy jsou odrazem dobového kontextu (kontext sociální, politický, ekonomický a kulturní) a také faktorů souvisejících s dobovou úrovní vzdělání a se stavem jazyka (komunikačního prostředku). (Čechová a kol., 2008)

"Všechny aspekty komunikační situace jsou vzájemně provázány. Bývají označovány jako komunikační faktory, neboli komunikační činitelé a bývají nadřazeny stylovým faktorům." (Čechová a kol., 2008, s. 76)

5.5.1. Stylové faktory objektivní (mimopersonální)

Objektivní faktory nejsou vázány na osobnost mluvčího. Plynou ze všeho, čím je autor komunikátu obklopen (působí tedy zvnějšku) a také z toho, co projev podmiňuje, usměrňuje a doprovází. Spočívají v podmínkách a funkcích komunikace. (Mareš, 2016)

Důležitými stylovými faktory jsou:

- mluvenost/psanost
- připravenost/nepřipravenost
- počet adresátů komunikace (jednotlivec, skupina) a povaha jejich vztahů (míra vzájemného poznání)

- druh kontaktu mezi produktořem a recipienty (přímý/nepřímý)
- faktor interakčnosti (monolog/dialog)
- vzájemná symetrie/asymetrie
- faktor charakterizující komunikační situaci (komunikace veřejná/neveřejná, oficiální/neoficiální)

(Mareš, 2016)

5.5.1.1. Mluvenost a psanost

Podle povahy užitých prostředků můžeme jazykové projevy třídit na:

- **mluvené** - ústně pronesené

Aktéry jazykového projevu mluveného jsou mluvčí a posluchač. Mluvčí dle cíle sdělení myšlenkově a slovně zpracovává vymezené téma. (Kraus, 2010) Při realizaci jazykového projevu oslovuje výstižnými formulacemi myšlenek. Posluchač jazykový projev přijímá (vnímá), probíhá recepce komunikátu.

Jazykové vyjádření využívá prostředků: **lingválních, paralingválních** (zvukové - tempo řeči a rytmus, intonace, síla hlasu a barva hlasu, která je vrozená, nelze ji měnit) (Chejnová, 2010) a **extralingvální** (mimika, gestikulace). (Čechová a kol., 2008)

Jazyk mluvený pak má prostředky znějící důvěrně, neveřejně, sociálně blízce, tedy neformálně, a proto operativně ve smyslu neukončenosti, nezávažnosti." (Hausenblas, 1993)

- **písemné** - **tištěné** nebo **psané** (jsou připravené a mají převážně veřejný charakter, není zde přímý kontakt mezi autorem a adresátem, výběr jazykových prostředků je uvědomělý, stylizace je promyšlená a výpovědi jsou výstižné)

"... jazyk psaný je plný prostředků signalizujících formálnost, tj. závažnost, vážnost, knižnost, sociální distanci, veřejnost, citovou neangažovanost. (Hausenblas, 1993)

5.5.1.2. Přípravenost a nepřipravenost projevu

Komunikáty předem připravené jsou příznačné pro veřejnou komunikaci. Mluvčí si svůj projev předem připraví ve formě souvislého textu nebo vychází pouze z poznamenaných tezí, bodů. Výhodou je, že tyto komunikáty mohou být po stránce obsahové i jazykové kvalitnější než komunikáty nepřipravené. (Čechová a kol., 2008)

Komunikáty předem nepřipravené se vyznačují vysokou mírou spontánnosti, bezprostřednosti. Většinou se jedná o projevy neoficiálního (popř. polooficiálního) charakteru. Odráží se v nich nepromyšlený výběr jazykových prostředků, nemotivované opakování, četnost zájmen a výrazné syntaktické nedostatky. (Čechová a kol., 2008)

5.5.1.3. Počet adresátů komunikace (jednotlivec, skupina) a povaha jejich vztahů (míra vzájemného poznání)

Rozdílnost shledáváme mezi komunikáty adresovanými buď menšímu, nebo většímu počtu adresátů. (Čechová a kol., 2008).

"Adresátem může být člověk nebo kolektiv zcela neznámý a autor, zvl. mluvčí, může mít před adresátem i určité psychické zábrany. Naopak kolektiv autorovi známý, v němž původce často vystupuje, představuje faktor se zcela jiným působením. Komunikace se známým a neznámým adresátem bude stylově vždy jiná." (Čechová a kol., 2008, s. 84)

5.5.1.4. Projevy přímé a nepřímé

K **přímému kontaktu nezprostředkovanému** dochází tehdy, kdy jsou obě strany komunikačního procesu (strana produkční i recepční) přítomny v momentě realizace textu nezprostředkovaně. **Přímý kontakt zprostředkovaný** je charakterizován tím, že účastníci komunikace jsou navzájem propojeni technickým prostředkem (telefonem). V případě **nepřímého kontaktu** jsou akty produkce a recepce navzájem odděleny a text je nutně fixován (písmem nebo na zvukovém nosiči), aby byl překlenut interval mezi akty. (Mareš, Hoffmannová, Jílková, 2016)

5.5.1.5. Monolog a dialog

Podle způsobu zapojení komunikantů do mluveného projevu rozlišujeme:

- **monolog** - jedná se o jednosměrnou komunikaci (od mluvčího k posluchači, posluchačům), je charakteristický nepřetržitou řečovou aktivitou mluvčího
- **dialog** - jde o dvou či více-směrnou komunikaci, je veden za účelem předání informací, dosažení spolupráce či dohody, účastníci se v něm střídají v rolích mluvčího a posluchače
- **dialogizovaný monolog** - jedná se o přechodný útvar (střídání monologu s dialogem)

(Müllerová, Hoffmannová, 1994)

Mezi dialogem a monologem však nelze vést ostrou hranici, v komunikaci se vyskytuje množství útvarů přechodných. Tyto přechodné útvary se řadí na odstupňovanou škálu mezi monologem a dialogem v závislosti a) na míře adresnosti (adresovanosti) řeči mluvčího: i ten, kdo pronáší monolog, často předpokládá určité znalosti a zkušenosti svých posluchačů, odvolává se na ně, posluchače oslovuje, předjímá jejich námítky atd.; b) na možnosti "zpětné vazby", na tom, zda posluchači mají možnost na promluvy aktivního mluvčího reagovat; někdy také skutečně - byť i nepravidelně nebo až v závěru monologu - reagují (např. potleskem, smíchem, souhlasnými výkřiky, pokyvováním hlavou).
(Müllerová, Hoffmannová, 1994, s. 13)

- **polylog** - "polylog, na rozdíl od dialogu, je charakterizován tematickou polyfonií; sem patří případy, kdy každý z komunikantů hovoří o „svém“ tématu, promluvy, v nichž se jeden mluvčí vyjadřuje k více tématům najednou nebo komunikuje s větším počtem mluvčích"
(Rulfová, 1982)

5.5.1.6. Vzájemná symetrie a asymetrie

V úvahu je třeba brát i vzájemnou symetrii či asymetrii komunikace. Pokud mají partneři vyrovnané komunikační dispozice i znalosti tématu, mohou spolu vést vyvážený

dialog. V tomto případě se jedná o komunikaci symetrickou. Je-li však jeden z komunikantů výrazně dominantní, dostává komunikace asymetrický charakter. (Müllerová, Hoffmannová, 1994)

Asymetrie ovlivňuje postoje komunikantů a podmiňuje buď jejich vzájemné přizpůsobování, nebo směřování ke konfliktu. Příčinou asymetrie je rozdílné postavení účastníků komunikace (profesionál x laik), nerovnost ve znalostech a dovednostech (učitel x žák). Někdy může být symetrie v dialozích narušována (např. rozdíly věkové, povaha příbuzenského vztahu). (Mareš, 2016)

5.5.1.7. Faktory charakterizující komunikační situaci (komunikace veřejná a neveřejná, oficiální a neoficiální)

Komunikační situace charakterizuje veřejnost či neveřejnost, oficiálnost či neoficiálnost projevu.

Pojem **veřejná komunikace** zastřešuje buď komunikát určený široké veřejnosti, nebo komunikaci ve veřejném prostoru (např. v restauraci, byť se jí účastní pouze dva komunikanti, ale zároveň jí mohou naslouchat i další subjekty).

Neveřejná komunikace probíhá mezi dvěma subjekty např. na úřadě (úředník - klient).

Oficiální komunikace se uskutečňuje buď v případě, že *"jeden z jejích účastníků je vybaven autoritou a silou organizace zakotvené v sociálním řádu a promítá to do vzájemné interakce."* (Mareš, 2016, s. 20) nebo v případě komunikace mezi lékařem a pacientem v ordinaci.

(Mareš, 2016)

Z hlediska formálnosti dělíme projevy na:

- formální - jsou typické pro veřejné příležitosti, vyznačují se korektností, mluvčí volí prostředky z vyšší vrstvy slovní zásoby, používá složitější syntax, vyhýbá se hovorovým výrazům (<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/formalni>)
- neformální - poskytují mluvčímu větší volnost ve výběru jazykových prostředků i ve výstavbě promluvy po stránce syntaktické.

"Jeví se také účelné dělit mluvené projevy v základě na oficiální a neoficiální, či snad ještě lépe na formální a neformální (bezprostřední, neupjaté, neobřadné, uvolněné). V projevech formálního charakteru je zřejmě na místě užívání spisovného jazyka. Jde zpravidla o projevy monologické (nebo převahou monologické), většinou připravené (alespoň částečně), leckdy též čtené." (Daneš, 1969)

5.5.2. Stylotvorné faktory subjektivní (individuální)

Jsou spjaty s produktozem - *"s osobou nebo typem komunikujícího subjektu"* (Jelínek, 1995, s. 707) Subjektivní faktory jsou komunikujícím subjektem podmíněny a souvisejí se všemi jeho kvalitami a svéráznostmi. Autor je schopen do komunikace promítat své postoje. Rozdíly ve stylu vyjadřování plynou ze zvláštních sklonů komunikantů a také z charakteristiky jejich osobnosti. Všechny tyto faktory jsou ve vzájemné symbióze. (Čechová a kol., 2008)

Jazykové ztvárnění komunikátu ovlivňuje intelektuální a rozumová vyspělost autora, jeho logické myšlení. Ve stylu autora se odrážejí jeho životní zkušenosti, celkový kulturní rozhled, obliba četby, všeobecné znalosti, znalosti tématu a obsahu. Předpokládá se, že komunikát ponese rysy svědčící o příslušnosti jeho autora k určitému sociálnímu prostředí. Výrazně se projevuje vliv profese autora, faktory biologické (věkové a pohlavní). Subjektivními faktory jsou také povahové vlastnosti člověka. (Čechová a kol., 2008)

"Člověk tichý, mírný, rozvážný v jednání a někdy až pomalý nebude v celkovém vystupování pravděpodobně nikdy komunikovat rychle a s temperamentem. Také sled myšlenek a jejich uspořádání v textu jsou ovlivněny mentalitou komunikujícího subjektu. Je však třeba počítat s tím, že schopnost nebo neschopnost plynule řadit myšlenky a adekvátně je vyjadřovat jazykovými prostředky může být ovlivněna také psychosomaticky, tj. momentálním psychickým a fyzickým stavem (zdravím, vyčerpáním, únavou, stresem z přemíry práce aj.)." (Čechová a kol., 2008, s. 88)

Také vědomé vyjádření postoje autora k adresátovi patří k subjektivním faktorům. Pokud autor zná charakter adresátů i jejich navyklé vyjadřování a pokud tyto faktory vědomě respektuje, výrazně napomáhá kvalitě komunikace. Mezi faktory subjektivní se řadí i promyšlený záměr a dovednost autora zřetelně vyjádřit postoj k čemukoliv, dále

stupeň připravenosti ke komunikaci a schopnost vyjadřovat se v dané situaci pohotově. (Čechová a kol., 2008)

5.5.3. Téma

Při charakteristice vyjadřování v jednotlivých situacích je nutné přihlídnout k faktoru zvanému téma. *"Problematické je rovněž postavení tématu. Někteří autoři (např. Hausenblas, 1955, s. 11) téma mezi objektivní stylistovné faktory neřadí, a to s odůvodněním, že totéž téma je možno stylistově zpracovat různým způsobem. Identita tématu je však v takovém případě poněkud sporná (podobně jako identita významu u "synonym"). Další badatelé pokládají za stylistovný faktor spíše postoje k tématu, jeho pojetí, uchopení - to by však už mohlo patřit mezi faktory subjektivní. Určité rozdíly mohou vyplývat i z toho, zda je autorovi téma někým přiděleno, či zda si ho sám zvolí. Stylovou relevanci tématu rozhodně nechceme nijak zpochybňovat. Z právě uvedených důvodů ho nezařazujeme mezi hlavní stylistovné faktory, při charakteristice vyjadřování v jednotlivých situacích a žánrech se však bez přihlídnutí k němu neobejdeme."* (Mareš, 2016, s. 20)

Jedlička zase uvádí: *"téma může omezovat možnosti slohového zpracování a pak jistým způsobem do stylu zasahuje nebo na styl působí"* (Jedlička a kol., 1970, s. 11)

5.6. Funkční styly a funkční jazyk

"... funkční styl je funkcí jazykového projevu (parole) a je určen konkrétním cílem každého jazykového projevu." (Čechová a kol., 2008, s. 29) Současná česká stylistická teorie vymezuje tyto základní funkční styly: prostěsdělovací, administrativní, publicistický, odborný, umělecký a řečnický. *"Dokonalý a vyčerpávající výčet stylů češtiny podat nelze."* (Čechová a kol., 2008, s. 96) *"Souhrnně lze konstatovat, že při vší mnohotvárnosti jazykové komunikace a při vědomí rozmanitých dílčích funkcí, které jazyk plní, nepokládáme v teorii za nutné rozmnožovat počet funkčních základních stylů. Spíše je třeba připomínat celistvost jazykové komunikace ve společnosti a vzájemné ovlivňování stylů, jejich přesahy či průniky, vznik přechodných stylistických sfér a uplatnění dalších objektivních stylistovných faktorů, které vede ke sblížení stavby textů s různou funkcí."* (Čechová a kol., 2008, s.

102) Z toho je patrné, že jednotlivé styly nejsou pevně ohraničeny. Projevy mluvčích mohou obsahovat znaky dvou i více stylů.

"Funkční jazyk je funkcí jazyka (langue), je určen obecným účelem normovaného souboru jazykových prostředků." (Čechová a kol., 2008, s. 29) "Funkce jazyka jako kódu se mohou s vývojem společnosti dále rozvíjet a měnit, jako se mění i komunikační situace. Funkční stylová diferenciací je proto v trvalém pohybu, tak jako je v pohybu jazyk a společnost, která jej užívá." (Čechová a kol., 2008, s. 103)

5.6.1. Vymezení stylu u předmětu zkoumání

Pokud je třeba komunikát přiřadit k příslušnému stylu, musíme vzít v úvahu jeho funkci. Komunikáty se odlišují i podílem verbální a neverbální složky. V některých komunikátech převládá věcná stránka sdělení, jiné jsou založeny na funkci estetické aj. (Čechová a kol., 2008)

Vzhledem k tomu, že předmětem mého výzkumu jsou mluvené projevy členů mysliveckého sdružení, předpokládám zaměření jednotlivých promluv referentů na sdělování informací z oblasti jejich působení. Řečníci budou usilovat především o účelné a fakticky správné vyjadřování. Tyto zmíněné okolnosti naznačují zařazení výstupů mysliveckých funkcionářů patrně ke stylu administrativnímu. Současně je třeba brát na zřetel i skutečnost, že všichni členové sdružení žijí na vesnici, kde se osobně znají, tráví společně dostatek času a navíc je sblížuje zájem o myslivost. Z toho usuzuji, že půjde spíše o přátelskou komunikaci a v tomto smyslu bych se u projevů jednotlivých členů mysliveckého sdružení přikláněla ke stylu prostěsdělovacímu.

5.6.1.1. Administrativní styl

Administrativní styl se řadí do věcných objektivních stylů (tedy stylů s funkcemi sdělovací, zpravovací, regulativní a operativní). Tyto základní funkce se v jednotlivých projevech uplatňují v různé míře. Některé vlastnosti se přitom zvýrazňují, jiné ustupují do pozadí. (Čechová a kol., 2008)

"Administrativní komunikace je náročná na dodržování norem v oblasti obsahové i formální, neboť administrativní komunikáty by měly být věcně správné, bez nežádoucích informačních vynechávek, tedy i jednoznačně a účelně stylizované, a měly by být i formálně dokonalé ..." (Čechová a kol., 2008, s. 232)

"Z jednání na konferencích, seminářích a poradách se pořizuje zápis (zachycující podstatu jednání) a usnesení, o němž se hlasuje a které je pak závazné pro přítomné, resp. pro instituce, které přítomní zastupují, nebo protokol (obsahující doslovný a ověřený záznam výroků zúčastněných osob)." (Čechová, 1989)

Texty administrativních stylů odrážejí požadavky kladené na oblast administrativy. Administrativní projevy se zaměřují spíše na fakta, jejich charakter je nedějový. Typická jsou vyjadřování explicitní (spojky a především sekundární předložky), jednoznačná, zároveň stereotypní a úsporná (ustálená spojení a obraty, vyjadřování jednoduchou větou). Heslovité útvary někdy potlačují souvislé vyjadřování. (Čechová a kol., 2008)

Pasivní konstrukce nejsou výjimkou. Uvádí se, že každé čtvrté až páté sloveso je v opisném pasivu. (Těšitelová, 1985) Administrativní texty mají vyšší frekvenci substantiv. Příznačný je také výskyt deverbativních adjektiv. Ve zvýšené míře se užívá číslovek a číslovkových výrazů. Hojně se objevuje infinitiv. Častější je forma vykání. (Čechová a kol., 2008)

"V administrativních projevech se užívá častěji nedějových sloves být, mít, modálních muset, moci, slovesa zajistit ..., predikativ, zvl. modálních (/je/ nutno, třeba, možno, lze) vyjadřujících nutnost, možnost aj. voluntativní poměr pisatele (mluvčího) nebo adresáta k realizaci děje - to souvisí s funkcí administrativních textů - funkcí direktivní, popř. doporučující, a operativní." (Čechová a kol., 2008, s. 236)

Vcelku oblast administrativní komunikace využívá relativně nerozsáhlé slovní zásoby. *"... specifickou vrstvu slovní zásoby tvoří profesionalismy a slangismy. Hranice mezi těmito dvěma typy prostředků užívaných v komunikaci určitých profesních a zájmových skupin je nejasná a prostupná."* (Homoláč, Mrázková, 2016, s. 167)

Některé útvary (zpráva, oznámení, žádost, referát, ...) v administrativním stylu jsou charakteristické i pro další komunikační oblasti - styl publicistický, styl prostěsdělovací. (Čechová a kol., 2008)

5.6.1.2. Prostěsdělovací styl

Prostěsdělovací styl má své normy, které jsou v projevech tohoto stylu poměrně volné. Nejsou popsány, ale jen přirozeně osvojovány v procesu komunikace. V neveřejných komunikacích si také upevňujeme užívání mateřského jazyka, čímž si vytváříme základy pro užívání jazyka v projevech veřejných. Mluvené projevy disponují téměř nekonečnou zásobou výrazových prostředků, přičemž zde existuje značná možnost inovace. K nejrychlejší obměně jazyka i k novým možnostem využití a kombinování hotových výrazových prostředků dochází právě v komunikátech prostěsdělovacích. (Čechová a kol., 2008)

"Ve vztahu k národnímu jazyku je pro prostěsdělovací styl základem běžně mluvený jazyk/běžná mluva, funkční podoba národního jazyka, která může být z hlediska strukturního naplněna kteroukoli varietou (spisovný jazyk, interdialekt, obecná čeština jako interdialekt, který se dostává do pozice nižšího standardu, dialekt), a to nejen v "čisté" podobě, ale i ve směsi prostředků pocházejících z různých variet; navíc je její lexikum obohaceno lexikálními prostředky různých sociolektů. Spisovný jazyk, a to ani jeho hovorová vrstva, nejsou přitom dominantní, běžnější je - podle regionu, v němž komunikace probíhá - obecná čeština (zejména v Čechách s přesahem na západ Moravy) nebo nivelizovaná podoba nářečí či interdialekt různého stupně nivelizace (na Moravě a ve Slezsku)." (Čechová a kol., 2008, s. 201)

Komunikáty stylu prostěsdělovacího mají funkci sdělovací a funkci fatickou (kontaktní). Mluvčí zaměřuje svůj projev přímo na posluchače, zohledňuje jej ve všech složkách (včetně složky pragmatické) výsledného sdělení. Jazyk a styl prostěsdělovacích komunikátů ovlivňují především tyto faktory: spontánnost, mluvenost, dialogičnost, vázanost na konkrétní komunikační situaci, přímý kontakt mluvčího a posluchače a využití všech jazykových kódů. (Čechová a kol., 2008)

Přímý kontakt mluvčího a posluchače (v případě nepochopení) poskytuje prostor pro vznesení dotazu či pro upřesnění myšlenky. Promluva v prostěsdělovacím stylu

využívá vedle prostředků jazykových i parajazykové (přízvuk, intonace, pauzy aj.). Fyzický kontakt umožňuje zapojit do projevu rovněž různé nonverbální prostředky (např. ostenze, gesta, mimika). Psychická stránka kontaktu je předpokladem pro vzájemnou empatii a asertivní jednání. Neanonymnost účastníků komunikace, kteří jsou v přímém kontaktu, způsobuje, že do komunikace vstupují i jejich osobnostní rysy - pohlaví, věk. To vše ovlivňuje i volbu jazykových prostředků (oslovování jménem aj.). (Čechová a kol., 2008)

Mezi mluvenou a psanou podobou projevů existuje mnoho mezistupňů. Rozlišujeme promluvy předčítané, veřejné promluvy připravené jen na úrovni dispozice, dále projevy střídající pasáže čtené s promlouvanými, projevy naučené z paměti nebo projevy vnějškově mluvené. Přestože u předčítaného projevu dominuje psaná předloha a připravený projev se realizuje podle plánu, hraje u obou variant významnou roli přednes. Totéž lze říci např. i o řeči moderátora (pronáší projevy naučené z paměti) nebo o výkladu zkušeného pedagoga (realizuje projevy podle vlastního vytvořeného modelu). (Čechová a kol., 2008)

V následující části se zaměřím na mluvené projevy charakteru oficiálního, neformálního. Budu sledovat výkony neprofesionálních mluvčích.

6. PRAKTICKÁ ČÁST

6.1. Předseda

Úvodního slova se ujal předseda mysliveckého sdružení. Cílem jeho projevu bylo jasně a stručně seznámit posluchače s průběhem schůze.

6.1.1. Rovina fonologická

Po artikulační stránce byl úvodní výstup předsedy mysliveckého sdružení zvládnut velice dobře. Řečník správně vyslovoval všechny hlásky, v projevu jsem nezaznamenala žádné logopedické vady řeči. Hlasitost promluvy přiměřeně odpovídala hlučnému hospodskému prostředí. Převážně rychlé tempo pronášeného monologu vyžadovalo soustředění a pozornost všech posluchačů. Celkově však projev působil značně monotónně. Intonace řečníka byla dosti nevýrazná, mluvené slovo v projevu ustrnulo v jediné hlasové poloze. Řečník mluvil nepřerušovaně, pauzy eliminoval na naprosté minimum. Úroveň promluvy výrazně snižovaly časté hezitační zvuky. Projev byl do značné míry monologický.

K neverbální interakci s posluchači došlo jen v jediné situaci, kdy řečník vyzval zúčastněné, aby hlasováním zvolili dva ověřovatele zápisu schůze. Tento akt proběhl v tichosti, posluchači hlasovali pouze pozvednutím ruky.

V oficiálních mluvených projevech neformálních se na správné užití kvantity a kvality hláskových variant neklade příliš velký důraz. Z hlediska kvantity hlásek řečník ve svém projevu chyboval poměrně často. Nevyhovující krácení hlásek se objevilo např. ve slovech *pani*, *vítam* a *nejni*. Obdobnou hláskovou vadu jsem postřehla i u výrazu *speciálně*, kde se tato chybná varianta slova až nápadně přibližuje německému *Speziell*. Slovo *speciálně* by se tedy do jisté míry mohlo řadit mezi germanismy. Řečník měl potíže s nesprávným a nepřírozeným prodlužováním vokálů. Nejčastěji jsem tuto chybu zaznamenala u spojky *a* nebo u koncovek sloves či podstatných jmen např. *zpracuje.*, *výboru.*. Výjimečně řečník prodloužil vokál uprostřed slova např. *ta:k*. Požadavek na kvalitu hláskových variant řečník víceméně dodržoval.

6.1.2. Rovina morfoloická

Z hlediska morfologie v projevu předsedy převažovala konkrétní podstatná jména - apelativa i propria. Úvodní řeč na mne z tohoto úhlu pohledu působila poměrně hutně. Během krátkého časového úseku zde byly řečeny všechny důležité informace o průběhu a organizaci schůze.

Četný byl i výskyt tzv. deiktických (odkazovacích) výrazů. Především se jednalo o zájmena např. *těch, tu, jí* a dále pak o příslovce místa např. *tady* a příslovce času např. *dneska*. Přítomnost deiktik v projevu signalizovala, že všichni zúčastnění mají dostatečný přehled o aktivitách mysliveckého sdružení.

K jasné a srozumitelné výstavbě monologu významně přispěly výrazy *za třetí, čtvrtý bod* apod. Sporné však zůstává jejich slovně-druhovému zařazení - z hlediska formy a významu by zřejmě patřily do skupiny řadových číslovek, ovšem funkce, kterou v projevu zastávají, je řadí spíše mezi strukturační částice.

Slovesa se zde objevovala zejména ve třetí osobě singuláru či v první osobě plurálu. Prostřednictvím třetí osoby singuláru předseda svou řeč vztahoval k jednotlivcům. Vzhledem k jeho postavení ve sdružení jsem takto vedený projev očekávala. Sounáležitost s ostatními členy pak vyjadřoval první osobou plurálu. Taktně tedy docílil toho, že úvodní slova na zúčastněné nepůsobila nijak povýšeně, nadřazeně.

Slovesné způsoby byly v projevu zastoupeny sice všechny, nikoliv však rovnoměrně. Nejvýraznější pozici zde zaujímal indikativ, pomocí něhož předseda jednoduše sděloval svá stanoviska. Řečník se nevyhýbal ani kondicionálům např. *bych chtěl přivítat, pověřil bych*, jež používal spíše jako zdvořilostní formule. Jeho výstup tak na mě působil mnohem vlídněji a umírněněji. Občas se v promluvě objevila imperativní konstrukce např. *zkroťte své vášně* – tato formulace pana předsedy i přátelská poloha hlasu naznačovaly jen úsměvnou narážku, upozornění, nikoliv žádný závažný příkaz.

Mluvčí chybně vyskloňoval tvar osobního zájmena *ona* - konkrétně: *takže jí vítám mezi náma*. Zde v akuzativu užil kvantitativní variantu *jí* místo správného tvaru *ji*. Stejný morfoloický problém se vyskytl ještě u přivlastňovacího zájmena *svůj* v závěru projevu - *Lubošovi, kterej nám přečte zprávu svojí jako jednatele*. Pro akuzativ se v tomto případě nabízejí pouze dvě správné varianty: *svoji* či *svou*. Varianta *svojí* je zde nespisovná.

V oblasti flexivních sufixů projev vykazoval nedostatků více. Řečník nadměru užíval obecněčeské tvary slov např. *kachnama*, mezi *náma*, *ktorej*, *nejni*, *za pátý*, *ukončený* zahájení. Nespisovné flexivní sufixy jsem zaznamenala i u zmiňovaných příjmení. Zejména pro jižní Čechy je typickým jevem jejich deformování. V nominativu singuláru byl v promluvě předsedy nulový flexivní sufix nahrazen flexivním sufixem -ů např. *Prchlíků*, *Šlejmarů*, *Dohnalů*.

Jazykový problém se vyskytl též u předložky "od" (*vod*). Zde se před počáteční vokál "o" dostalo tzv. protetické "v". Tento jev je příznačný pro mluvenost.

6.1.3. Rovina lexikální

Během projevu řečník kombinoval výrazy spisovné s obecněčeskými. Relativně hojně využíval slov cizího původu např. *specielně*, *seminární*, *program*, *diskuze*, *finančník*, *kynolog*, *revizní komise*. Zvláštní (až výstřední) pozici v předsedově monologu zaujal knižní výraz *necht'*. Jedná se o práci částici. V mluvených projevech se s tímto typem slov dnes již téměř nesetkáme. Naproti tomu mluvčí volil i nespisovné frazémy např. ... *vezmeme to jedním vrzem*, které projev značně odlehčovaly.

Slova *střelecký* a *kulturní* řadíme mezi eliptická vyjádření. V těchto dvou případech přídavné jméno nebylo doplněno o žádné podstatné jméno (např. *střelecký/kulturní referent*). Řečník si tak zkracoval (zjednodušoval) svůj projev, aniž by se snížila kvalita posluchačova porozumění. Snad právě proto se s tímto jevem v mluvené řeči setkáváme tak často.

Slovní zásobu projevu bych ohodnotila jako dostačující. Poněkud všedně na mě působilo přílišné opakování některých výrazů např. *který*, *tady* či slovesa *být* v různých tvarech.

Za velký nešvar mluvených projevů považujeme tzv. parazitní výrazy (vycpávková slova). Řečník opakoval nadbytečný výraz *tak*. Nejčastěji jej používal jako konektor při spojování vět, aby snadněji vyjádřil vztahy mezi jednotlivými větnými celky.

Neoficiálnost předsedovy úvodní řeči ovlivnily i tvary užívaných proprií (vlastních jmen). Řečník od tvarů neutrálních postupně přecházel až k domácím variantám křestních jmen (tzv. hypokoristika) např. *Míra*, *Kačka*, *Jarda*. Jedná se o

kladnou expresivní příznakovost lexému. Familiární tvary jmen jasně signalizovaly přátelské klima. V této pasáži na mě projev působil méně oficiálně, nevyvolával pocit upjatosti.

6.1.4. Rovina syntaktická

Mluvčí se ve své řeči omezil zejména na jednoduché větné konstrukce. Drtivě převažoval hypotaktický výraz *který* a parataktický konektor *a* (spojuje zde samostatné výrazy i větné celky), popř. spojení asyndetická.

V projevu byly zastoupeny subjekty vyjádřené i nevyjádřené. Predikáty mluvčí volil převážně slovesné jednoduché. V pasáži, kdy se předseda vyjadřoval zkratkovitě, slovesa úplně vypouštěl (elipsa) např. *v pořadí jednatel Luboš Dolejší v zastoupení dneska i kulturní.* V roli posluchače jsem pocítovala výrazné zrychlování tempa monologu v důsledku častého užívání elips. Přímo úměrně pak narůstaly i požadavky na pozornost a koncentraci všech zúčastněných.

V promluvě se uplatňoval také vztah koordinace *jednatel Luboš Dolejší (-), hospodář Jaroslav Spálenka, finančník Petr Kupka, kynolog Míra Šlejmarů, střelecký Jarda Prchlíků, předseda revizní komise Pavel Dohnalů.* Jednotlivé složky koordinace jsou rovnocenné (jedná se o enumeraci). Dohromady tvoří několikanásobný větný člen.

Chybný slovosled (pořadí slov ve větě) a nadbytečné výrazy v projevu svědčily o nedostatečné výpovědní perspektivě řečníka, což je typickým jevem v mluvených projevech např. *... Luboše Suchopárka, protože ten tady často mezi náma i v poslední době nejni, tak aby taky měl nějakou činnost.* Za nadbytečné výrazy v této výpovědi lze považovat *i, tak.* Řečník zde bez rozvahy střídá prostorové a časové údaje *tady* (prostor) *často* (čas) *mezi náma* (prostor) *i v poslední době* (čas).

6.1.5. Rovina stylistická

Úvodní slovo (krátké vystoupení) bylo založeno na informačním slohovém postupu. Uplatňoval se zde obecněčeský jazyk s nespisovnými obraty i jazyk spisovný (slova cizího původu, knižní výrazy).

Řečník si svůj projev promyšleně a jasně strukturoval. Osnovu pronášeného monologu měl předem písemně připravenou.

Řeč vhodně započal oslovením *vážené dámy, vážení pánové, myslivci, myslivkyně* a pokračoval zdvořilostními frázemi a formulemi *dovolte mi vás přivítat na dnešní členské schůzi (takzvaná schůze před kachnama), speciálně bych chtěl přivítat pani Marušku Potůčkovou.*

Během promluvy neodbíhal od předem stanoveného tématu, po obsahové stránce se pečlivě držel připravených bodů. Neformálně představil (jménem a funkcí, kterou zastávají) hlavní členy mysliveckého sdružení. Používal obvyklé fráze, čerpal z dostačující slovní zásoby. Vystoupení vykazovalo znaky mluveného projevu (obecněčeské tvary slov, opakování určitých výrazů, parazitní prostředky, chybný slovosled, nedostatečná výpovědní perspektiva).

V závěru taktně předal slovo dalšímu řečníkovi *předáme slovo rovnou Lubošovi, kterej nám přečte zprávu svojí jako jednatele a zároveň zprávu kulturního.*

6.2. Jednatel

Po vystoupení předsedy následovala promluva jednatele, který kolegy informoval o plánovaných brigádách. V den schůze výjimečně zastupoval kulturního referenta. Ve svém projevu tedy seznámil zúčastněné i s programem chystaného výletu. Nakonec jmenovitě popřál všem oslavencům ze sdružení k jejich narozeninám.

6.2.1. Rovina fonetická

Promluva jednatele byla příkladem situace, kdy se původní monolog postupně měnil na dialog. Zpočátku řečník navozoval kontakt s posluchači tím, že od nich vyžadoval reakci na vznesený dotaz. Tato dobře míněná komunikace začala přerůstat v neřízenou diskuzi. Někteří zúčastnění se do jednateleova projevu zapojovali spontánně, bez vyzvání. Bezohledně jej přerušovali, skákali mu do řeči. Několik členů mluvčímu vůbec nevěnovalo pozornost a začali hovořit mezi sebou. Toto chování na mě působilo nezdvěřile a vůči

mluvčímu neuctivě. Řečník pochopitelně zneklidnil, znervóznil a já jako pozorovatel jsem pocítovala výrazně vypjatější atmosféru.

Naopak velice kladně bych hodnotila neverbální projevy emocí posluchačů. V pasáži, kdy řečník připomínal jednotlivé oslavence, ostatní členové vždy spontánně zatleskali. Toto upřímné, přátelské gesto potěšilo jistě nejen mě. K uvolňování vyhocené atmosféry významně napomáhaly humorné poznámky mluvčích i konkrétních jedinců, které všichni zúčastnění oceňovali bouřlivým smíchem.

Po celou dobu poměrně dlouhého projevu řečník zůstával v jediné hlasové poloze, ani v intonaci nebyl nijak výrazný. Tempo i hlasitost řeči sice střídal, ale celkově to na oživení monologu nemělo zásadní vliv.

V některých pasážích mluvil příliš rychle a tiše, takže mu nebylo téměř vůbec rozumět. V důsledku vysokého tempa řeči nedodržoval ani správnou kvantitu hlásek. Výrazné zkracování vokálů jsem zaznamenala u slov např. *tim* (mulčovačem), *věřim*, *podívat*, *hospodskym*. Kvalita hlásek zůstala až na výjimky zachována. Artikulační nedostatky během projevu jsem zachytila jen u slova *štyry* (místo spisovné výslovnosti čtyři) a *dyť* (nespisovná, zjednodušená výslovnost slova vždyť).

Jindy měl řečník evidentně potíže s formulacemi svých myšlenek. V těchto úsecích pak citelně narůstala četnost i délka pauz. Nevhodné prodlužování modifikační částice *no* a konektoru *a* projev zbrzděovalo, naopak naprostá absence hezitačních zvuků úroveň vystoupení zvyšovala.

6.2.2. Rovina morfoloická

Z hlediska využití podstatných jmen se v projevu čteně vyskytovala propria - jednak vlastní jména osob např. *Jirka Bečvářů*, *Jirka Nováků* a jednak místní názvy např. *Ješetice*, *Třeboň*. Vysoké zastoupení proprií svědčilo o transparentnosti a neanonymně projevu. Promluva ve mně nevyvolávala pocit, že by řečník záměrně tajil určité informace o členech sdružení či jejich aktivitách.

Hojně se zde objevovala také deiktická slova. Zaznamenala jsem řadu příslovcí místních a časových např. *tady*, *ted'*, dále zájmena ukazovací např. *tý*, *tim* a zájmena neurčitá např. *nějakej*, *někdo*. Všimla jsem si, že řečník využíval deiktika (zejména

zájmena ukazovací) především ve chvílích, kdy působil dosti váhavě, nejistě a zamyšleně. Řada deiktických výrazů ve vystoupení fungovala spíše jako slova vycpávková (neboli parazitní).

Projev byl bohatý také na číslovky. Objevovaly se zde jednak číslovky základní (např. u přesného času *devatenáct nula nula*) a jednak číslovky řadové (např. u dat *sedmýho devátý*). V kontextu řeči plnily nezastupitelnou úlohu. Sloužily k orientaci v čase a k upřesňování temporálních údajů.

Slovesa zde byla zastoupena čteně. Mluvčí vhodně používal zdvořilostní kondicionály např. *bych vám chtěl krátce říct*. Jeho skromné vystupování se projevovalo mimo jiné v častém uplatňování první osoby plurálu, pomocí níž vyjadřoval rovnocennost všech členů sdružení. Objevovaly se zde také pasivní konstrukce např. *schůze se plánuje*.

Řečník používal zejména obecněčeské výrazy. V projevu jednatele se vyskytovaly nedostatky hlavně v oblasti flexivních sufixů např. *sedmýho devátý, do té zprávy, takový mrtvý období*. Obdobný problém jsem zaznamenala i u příjmení *Bečvářů, Nováků, Hložkovým*. Mluvčí rovněž chyboval ve spojení *některý členové* apod., kdy atribut kongruentní nerespektoval plurální tvar podstatných jmen. Dále se v promluvě objevovala vysoká frekvence nežádoucí změny ý v ej např. *kterej, tejden*.

Potíže panu jednateři způsobovalo také užívání sloves. V participiu maskulina *nemoh* nezazněl zakončující konsonant -l. Nesprávně/nepisovně tvořil kondicionální tvar slovesa být v první osobě plurálu. Mluvčí užíval *bysme* místo korektního výrazu *bychom*. Domnívám se, že vyhovujícímu tvaru *bychom* se vyhýbal záměrně, aby jeho projev nepůsobil příliš knižně. Ve slově *vodvezli* se projevil typický rys mluvenosti - tzv. protetické "v".

Výše uvedené jazykové chyby svědčily o silné inklinaci řečníka k nespisovnému, obecněčeskému vyjadřování. Podle mého názoru se mluvčí soustředil hlavně na informační/sdělnou stránku projevu. Rozhodně na mě jeho autor nepůsobil tak, že by chtěl zaujmout i z estetického hlediska.

6.2.3. Rovina lexikální

Řečník nedisponoval zvlášť širokou slovní zásobou. Některá slova se v jeho projevu opakovala s vysokou frekvencí např. *protože, nějakej, potom*. Zastoupení zde měly i parazitní výrazy např. *tak, vlastně, no*. Na pozici vycpávkového slova se někdy objevila spojka *takže* (např. v úvodu). Uvedené nedostatky úroveň projevu snižovaly, neboť na mě jako posluchačku působily rušivě.

Naproti tomu mluvčí využíval výrazy z vyšší vrstvy jazyka např. slova cizího původu - *harmonogram, exkurzi, jubilanty*. Současně se ve vystoupení objevovaly zkomoleniny např. *ted'kon* či hypokoristika např. *Jirka, Fanda*. Takové výrazy považuji za projevy neoficiálnosti a silné familiárnosti.

Z lexikálního hlediska jsem v jednatelově monologu zaznamenala hned několik zajímavých výrazů. Např. slovo *kulturák* vzniklo na pozadí víceslovné jednotky kulturní dům. Tento jev označujeme jako univerbizaci. V češtině se podobné zkrácené tvary tzv. univerbáty objevují poměrně často. Obdobně frekventovanými výrazy jsou kompozita. Jedná se o složeninu z více slov. Příkladem užitým v projevu může být slovo *pivovar*.

Naopak menší měrou jsou v jazyce zastoupena konvertovaná přídavná jména, u nichž neexistuje původní označení. V řečníkově projevu této charakteristice odpovídalo slovo *hospodský*. Nejedná se zde o elipsu jako např. ve slově *kulturní*.

6.2.4. Rovina syntaktická

V monologu jednatele (konkrétně ve spojení *pět šest lidu*) se setkáváme se zvláštním druhem subjektu. Označujeme jej jako tzv. numerativ, tedy genitiv počítaného předmětu u číslovek. Jedná se o variantu genitivu partitivního. V daném příkladě *lidu* zaujímá pozici subjektu a *pět šest* odpovídá přívlastku kvantitativnímu.

V projevu převažovala hypotaktická souvětí. Vztahy mezi jednotlivými větami v souvětí určovaly nejčastěji výrazy *ktorej, že, protože*. V závěru řečník jmenovitě zmiňoval všechny oslavence ve sdružení. Zde se už nejedná o hypotaxi, ale o slučovací koordinační vztah.

Mluvčí poměrně často využíval interogativních větných konstrukcí. Pokládal především otázky zjišťovací, u některých byly základním výstavbovým prvkem přitakací

částice např. *že jo, jo*. Označujeme je jako tázací dovětky. Řečník se pomocí nich ujišťoval o pravdivosti svých výroků. Podle mého názoru je do projevu zařazoval proto, aby snadněji navazoval kontakt s posluchači. Pokud se tázal konkrétního jedince, užíval oslovení např. *že jo, Kačí?*

Z hlediska syntaxi se řečník potýkal s řadou jazykových problémů. V některých případech se nadbytečně vyskytla předložka *co se týče z kulturní činnosti*, jinde se zase objevilo navíc zájmeno *jestli bych vám tady mezi váma*. Myslím, že v pozadí těchto chyb stála nedostatečná výpovědní perspektiva i únava a stres mluvčího.

6.2.5. Rovina stylistická

Jednalo se o monologické vystoupení s náznaky dialogu. Nejvýrazněji se v řeči jednatele projevovaly funkce informační a prostěsdělná. Z hlediska lexikologie zde byly nepoměrně zastoupeny výrazy z jednotlivých vrstev jazyka.

Projev pana jednatele považuji za kultivovaný. Mluvčí často používal kondicionály a zdvořilostní fráze např. *já bych vás tady taky co nejsrdečněji přivítal*. Úctu k jednotlivým členům vyjadřoval i prostřednictvím honorifik např. *paní Jana Špačková, pan Karda*.

Vystoupení bylo relativně obsáhlé (tematicky se týkalo dvou oblastí). Řečník posluchače informoval jak o záležitostech, které spravuje on sám, tak o plánovaném programu kulturního referenta.

Z hlediska organizace a struktury monologu se domnívám, že mluvčí přípravu podcenil. Jako jednatel neměl dostatek podkladů. V druhé části projevu se pak opíral o poznámky kulturního referenta. Po celou dobu výstupu na mě řečník působil dosti chaoticky, zmateně.

Mluvčí se téměř neustále potýkal s nedostatečnou výpovědní perspektivou. Ta se projevovala v nedokončených výpovědích (tzv. apoziopese) např. *a tam bysme potom se asi to domluví*, dále v eliptickém vyjadřování např. *to by bylo asi k těm schůzím* (absence slova: vše, všechno) i v okamžitém popření právě řečeného např. *tak bych se chtěl s vámi potom domluvit teďkon hned nebo*.

Za účelem získání času pro formulaci dalších myšlenek pan jednatel zopakoval již vyřčené slovo *sekali sekali jsme ty strouhy*. Příznakem mluvenosti byl i chybný (popř. nezvyklý) pořádek slov ve větě např. v indikativu *potom se asi to domluví*. V otázce *bylo to v pořádku, Mirku, udělaný?* se oslovení objevilo na nevhodné pozici.

Po promluvě jednatele vystoupil opět pan předseda, aby předal slovo dalšímu řečníkovi *takže já děkuju Lubošovi za jeho a v zastoupení zprávu kulturního, předávám slovo našemu hospodáři Jardovi Spálenkovi*.

6.3. Hospodář

Hospodář velice detailně seznamoval zúčastněné se všemi oblastmi své správy (stav zvěře, organizace honů).

6.3.1. Rovina fonetická

Na schůzi vystoupil hospodář s velmi dlouhým monologem. Po celou dobu projevu omezoval interakci s ostatními členy pouze na oční kontakt. Řečník nevznášel žádné dotazy, jeho souvislou promluvu nikdo ze zúčastněných (až na výjimky) nepřerušoval. Jako řečník na mě působil dosti sebejistě a suverénně. Z mimiky, gestikulace a celkového vystupování jsem nepocítovala, že by mluvčího svazovala tréma, nervozita. Zatímco hezitačních zvuků se téměř vyvaroval, pauzy se v projevu objevovaly poměrně často. Řečník dokázal pauzy vhodně zařadit. Bylo to v místech, kde pomocí krátké odmlky od sebe odděloval dvě tematické oblasti promluvy.

Mluvčí disponoval silným, výrazným hlasem, správně intonoval a projev nepůsobil monotónně. Tempo monologu přizpůsoboval momentálnímu obsahu řeči. Při sdělování zásadní nebo složité informace (data, časy, místa, akce) záměrně zpomalil. V těchto pasážích se počet pauz zvyšoval. Naopak v závěrečné části, kdy se projev mluvčího přibližoval prostěsdělovacímu stylu (zkratkovitě vyprávěná příhoda), byl monolog velice dynamický.

Z hlediska artikulace a fonetických pravidel hodnocení promluvy pana hospodáře není jednoznačně pozitivní. Neustále se projevovaly výslovnostní nedostatky, nejčastěji

mluvčí nedodržel požadovanou kvantitu hlásek. Např. ve slovech *vítam, nevím, tímhle, tím, pani* daný vokál výrazně zkracoval. Přitom docházelo také k opačnému jevu - k prodlužování vokálů např. a:, ta:k, no:. Kvalitu hlásek bezprostředně ovlivňovala řečnickova artikulace - např. ve slově *vemete* nezazněl konsonant "z".

Úroveň vystoupení mluvčího snižovalo zadržávání (nejčastěji řečník opakoval jeden výraz, nikoliv celé slovní spojení) např. *máme celkem celkem teda ulovených šestnáct kusů* nebo *já si to nedovedu nedovedu představit*.

6.3.2. Rovina morfologická

V monologu hospodáře se hojně vyskytovala propria (vlastní jména osob a místní názvy). Myslím, že pro samotného řečníka byla velkou výhodou skutečnost, že všichni členové sdružení pocházejí z jedné oblasti. Dobře se navzájem znají a orientují se v místním terénu. Mluvčí tedy nemusel složitě vysvětlovat, o jakou konkrétní osobu/místo se v dané komunikační situaci jedná.

V projevu byla čteně zastoupena deiktika např. *tady, ted', tam*. Vzhledem k informační povaze komunikátu plnily svůj význam i číslovky. Řečník používal při udávání konkrétního počtu (např. kusů zvěře *dvě stě třicet bažantích kohoutů*) a přesných temporálních údajů (např. *ukončení ve Styrově v osm nula nula*) číslovky základní. Řadovými číslovkami zase vyjadřoval data (např. *dvacátýho prvního jedenáctý*). Vypozorovala jsem, že právě deiktika a číslovky upoutávaly pozornost posluchačů nejvíce. Pravděpodobně to bylo dáno tím, že tyto výrazy vyjadřovaly odpovědi na otázky zásadní pro každého člena sdružení "kde?", "kdy?", popř. "kolik?".

V rámci slovesných tvarů mluvčí využíval všechny kombinace slovesné osoby, čísla a času. Třetí osoba plurálu signalizovala řečníkův sklon k nespisovnosti např. *smekám před klukama který lověj lišky*. Zde došlo k nahrazení "í" v "ej" (konkrétně v "ěj"). Participia vyslovoval bez závěrečného konsonantu -l např. *nemoh*. V kategorii způsobu jsem za nejvýraznější považovala kondicionální konstrukce - jako projev korektního společenského vystupování. Chyboval však v konjugaci slovesa *být*. V první osobě plurálu je spisovný pouze jeden tvar *bychom*, nikoliv *bysme*. V menší míře se zde objevila imperativa (ve druhé osobě plurálu) např. *pište si!* Výraz *hlašte se* je také rozkaz, ovšem chybně utvořený. Vzešel ze slovesa *hlásit se*; jediným spisovným tvarem je tedy *hlašte se*.

Mluvčí inklinoval k využívání pasivních konstrukcí. Domnívám se, že tím sledoval dva záměry. Jednak se chtěl vyhnout jmenování konkrétního jedince a jednak zcela přirozeně pasivem signalizoval sounáležitost/pospolitost všech členů sdružení.

Projev vykazoval i některé další nedostatky (zejména v oblasti podstatných jmen), tedy nikoliv pouze týkající se sloves. Zaznamenala jsem řadu nespisovných flexivních sufixů např. u příjmení *Šlejmarovemu, Nováků* či v instrumentálu plurálu např. *odlovama, termínama*. Nevyhovující byla velmi častá změna "ý" v "ej" např. *tejden* (ta se projevovala i v přídavných jménech *párovanejch* nebo slovesech *bejt* atd.). Bez ohledu na slovně-druhové zařazení se v hojné míře v projevu vyskytovaly obecněčeské výrazy s protetickým "v" např. *vobec, von, vosm, vod*. Mnohdy řečník nerespektoval plurální tvar podstatného jména např. *smekám před klukama, který* či *takový body*.

Po stránce morfologické se vystoupení příliš nevydařilo. Domnívám se však, že řečník svým projevem nikoho z posluchačů nepohoršoval, neurážel. Jeho vyjadřovací návyky totiž odpovídaly jazykovým kompetencím ostatních členů.

6.3.3. Rovina lexikální

Z hlediska slovní zásoby byly v projevu hospodáře zastoupeny rozličné výrazy ze všech vrstev jazyka. Na jedné straně jsem zaznamenávala lexikální prostředky (silně familiární, nespisovné, obecněčeské), které naznačovaly, že se jedná o neformální přátelské posezení. V monologu jsem se hojně setkávala se zkomoleninami (zejména deiktik např. *tajdle, ted'kon, tydlecty*) a vycpávkovými slovy (např. *no, tak, jako*). Nechyběla hypokoristika např. *Péťa* ani univerbáty např. *divočák* (divoké prase). Hospodář dokonce použil i jeden silně expresivní výraz *hajzlové*. Z úst řečníka zazněl v momentě naprostého emočního vypětí. Patrně mluvčí v tu chvíli pociťoval takovou zlobu, že se zkrátka nedokázal ovládnout.

Na druhou stranu lze vystoupení hospodáře považovat za vyspělé. Důkazem toho byl např. četný výskyt slov cizího původu *korigovali, katastrální, parlamentu*. Jednalo se o projev tematicky zaměřený na myslivost, mluvčí cílil na konkrétní skupinu posluchačů. Odbornost monologu spočívala v užívání biologické terminologie např. *kachny divoký, holub hřivnác*, kde hospodář uváděl téměř vždy rodové i druhové jméno.

Specifickým vyjadřovacím rysem řeči byly bezesporu prostředky myslivecké mluvy. Např. výrazem *barva* myslivci označují krev zvěře. Zvěř tedy barví, nikoliv krvácí. Pod pojmem *zadní běhy* se skrývají zadní nohy. *Černou zvěří* se rozumí divoká prasata. *Škodná zvěř* je ta, která v žádném revíru není vítána např. *lišky*. Škodí, nepřináší užitek. S mysliveckou mluvou jsem se nikdy předtím nesetkala. Projev hospodáře sdružení byl pro mě nevšedním zážitkem. V určitých pasážích na mě jeho řeč působila jako složitý jazykový kód, který je určen pouze pro zasvěcené.

6.3.4. Rovina syntaktická

Syntaktická výstavba projevu nebyla příliš složitá. Při formulaci myšlenek řečník užíval převážně vět jednoduchých, asyndeticky spojených. Souvětí se vyskytovala v menší míře. Jednotlivé věty daného souvětí byly nejčastěji spojeny hypotaktickými výrazy např. *aby, kterej, protože*.

Ve složitějších souvětích s vloženou větou vedlejší mluvčí chyboval snad ve všech případech. V souvětí *tam bysme se potom ještě, kdo chce, upřesnili* již řečník nedokázal navázat na první část věty a celé souvětí tak zkomolil. Zde se jedná o tzv. anakolut (vyšinutí z větné vazby). V jiném případě *a samozřejmě záleží na každym, jestli danče, který má, já nevím, tam je obrovskej rozdíl, vy, co chodíte, víte, že tak jsou dančata, který maj osmnáct kilo a jsou dančata, který maj sedm vosm kilo jako jo* se mluvčí od původní myšlenky zcela odklonil. Musel ji formulovat až ve větě následující. Myslím, že takto obsáhlé souvětí celky nevyhovovaly ani jednomu z komunikantů.

V monologu výrazně převažoval indikativ. Zaznamenala jsem snad jedinou interogativní konstrukci "*Čí je to nápad?*". Tato otázka se podle mého mínění přibližuje otázce řečnické. Mluvčí totiž nečekal na případné odpovědi a bez přerušení pokračoval dál v projevu.

V některých pasážích inklinoval řečník ke zkratkovitému (eliptickému) vyjadřování např. *hony na bažanty sedmýho jedenáctý, sraz v červenym újezdě ukončení ve styrově v osm nula nula, druhej hon dvacátýho prvního jedenáctý*. Projev zredukoval jen na nejdůležitější hesla. Co se týče způsobu předávání informací, nutno podotknout, že mluvčí podle mého názoru zaujal tu nejvhodnější strategii. Všechny podstatné údaje byly řečeny jasně, přehledně, strukturovaně.

6.3.5. Rovina stylistická

Hospodář si svůj monolog řádně připravil. Všechny důležité body a údaje měl pečlivě poznamenané. V průběhu delší promluvy se snažil komplexně analyzovat všechny oblasti své působnosti.

Vystoupení vhodně započal zdvořilostními frázemi *já vás vítám taky na dnešní schůzi, rád bych začal odlovama*. Projev plnil zpočátku funkci informační. Zkratkovitě, jasně a systematicky předával posluchačům všechny důležité informace ohledně plánovaných honů a lovů. Doposud strohý monolog oživil aktualitou ("myslivost v Parlamentě"). Poté se mluvčí stylizoval spíše do role vypravěče. Funkce informační byla nahrazena funkcí prostěsdělnou. Na závěr pan hospodář zdvořile poděkoval za pozornost. Následujícího řečníka uvedl předseda mysliveckého sdružení slovy *tak já děkuju našemu hospodáři a předám slovo našemu finančníkovi Petrovi Kupkovi*.

Celkově bych projev hospodáře hodnotila pozitivně. Zaznamenala jsem i několik honorifik např. *pan Holý*. Až na výjimky se vyjadřoval srozumitelně a poměrně obratně. Volil přiměřené jazykové prostředky a do svého vystoupení vhodně zařadil i výrazy z myslivecké mluvy. Výhrady bych měla snad jen k častým vsuvkám (odklon od tématu). Tyto odbočky narušovaly jinak dobře připravený projev.

6.4. Střelecký referent

Střelecký referent v projevu velice obsáhle zúčastněné informoval o všech akcích, které se konaly na strelnici mysliveckého sdružení.

Nutno podotknout, že mluvčí měl ve srovnání s ostatními vystupujícími ztížené jazykové podmínky. Vzhledem ke skutečnosti, že celé mládí prožil na Slovensku, si český jazyk musel osvojovat téměř až v dospělosti. Řečníkův jazykový "handicap" se v různé míře odrážel ve všech rovinách (pravděpodobně nejvíce po stránce fonetické).

6.4.1. Rovina fonetická

Řečnickova tréma i jeho jazykové znevýhodnění se na začátku monologu projevovaly poměrně často. Pociťovala jsem to zejména při dlouhých pauzách a také z

vysoké frekvence hezitačních zvuků. Zjevné potíže měl mluvčí zpočátku i se zadržáváním. Opakoval jednotlivá slova např. *zúčastnili, zúčastnili* i celá slovní spojení např. *kde jsme se, kde jsme se, kde jsme se*. Mluvil sice bez přízvuku, ale velmi tiše, pomalu a intonačně nevýrazně.

V průběhu projevu se však vystupujícímu podařilo téměř všechny uvedené nedostatky alespoň částečně omezit. Poté na mě projev působil mnohem uvolněněji. Sebevědomí řečníka pozvedlo vstřícné publikum, četnost nevhodných hezitačních zvuků i nepřiměřeně dlouhých pauz se podstatně snížila. Oceňuji také to, že se mluvčí snažil potlačovat i nežádoucí zadržávání. Zpočátku roztržité řečnické vystoupení se tak postupně měnilo v poměrně plynulý projev. Mluvčí se zdokonalil po stránce hlasové, také v intonaci udělal pokrok. Jazykový projev se stával výraznějším a srozumitelnějším.

Některé fonetické chyby se řečníkovi eliminovat nepodařilo. V řadě případů neakceptoval požadovanou kvantitu hlásek. U koncových vokálů např. *dobře:* a u konektoru *a* jsem zaznamenala nevhodné a nežádoucí prodlužování. Ještě častěji však mluvčí vokály zkracoval např. *řikal, tim, prvnim, druhym, třetím*. Kvalita hlásek byla porušena u slova *pokrejeme* (místo spisovného tvaru *pokryjeme*). A např. výraz *ňák* (místo nějak) byl po výslovnostní stránce zdeformován úplně.

V roli pozorovatele jsem postřehla i jistou proměnu ve vztahu mezi řečníkem a posluchači. Zatímco v úvodní pasáži mluvčí vedl nikým nepřerušovaný monolog, později sám projevil snahu o navázání kontaktu se zúčastněnými. Na první položenou otázku *dvacet čtyři krát dvě stě je čtyři tisíce osm set že jo?* zareagovalo několik jedinců neverbálně (přikývnutím hlavy). Vnímala jsem to jako důležitý signál pro ostatní posluchače, kterým mluvčí naznačoval svůj zájem o všechny vhodné připomínky. Někteří členové se pak skutečně do monologu referenta zapojili. Pohodovou atmosféru projevu umocňovaly vtipné komentáře zúčastněných i samotného řečníka. Jejich smysl pro humor byl oceňován bouřlivým smíchem.

6.4.2. Rovina morfologická

V projevu byly čteně zastoupeny číslovky, zejména základní (např. počet členů v *počtu čtyřadvaceti členů* či výše jednotlivých částek *maso na to naše grilování za tři tisíce*

pět set čtyři). Vystoupení střeleckého referenta v této části projevu na mě působilo nezáživně - jako pouhý výčet matematických položek.

Mimořádně důležitými orientačními body pro posluchače byla deiktická slova (např. *tady, tam, teď* a další lokální a temporální výrazy). Myslím, že bez nich by se takto složitě strukturovaný projev těžko realizoval.

Referentův monolog se zakládal na využívání sloves. V promluvě se velmi často vyskytovaly zdvořilostní kondicionály, slovesa v první osobě plurálu a pasivní konstrukce. Příkladem z projevu může být opisné pasivum *bylo vybráno*. Zvratné pasivum se objevuje ve větě např. *Vaškovi Říhovému se zaplatily nějaký potraviny*. Reflexivní výraz "se" nazýváme ukazatelem deagentizace.

Myslím, že mluvčí využíval pasivní konstrukce účelně. Nechtěl totiž konkrétního jedince či skupinu stavět do role původce děje (agens). Tímto krokem se velice obratně vyhnul případným nepříjemnostem.

Z hlediska morfologie řečník chyboval poměrně často. Zaznamenala jsem nespisovné tvary pro nominativ singuláru např. *Bečvářů* (místo korektního výrazu *Bečvář*). Opakujícím se nedostatkem byl jev, kdy flexivní sufix přídatného jména neodpovídal podstatnému jménu např. *prázdninový střelení* nebo flexivní sufix zájmena nerespektoval tvar slovesa např. *některý to vzdali*. V obecněčeských výrazech *nějakejch, minulej* atd. došlo k nežádoucí změně "ý" v "ej".

Úroveň projevu snižoval i četný výskyt protetického "v" např. *vod, vodečteme, vomlátíme, vočistec*. Při výslovnosti participia např. *nezvlád* nezazněl závěrečný konsonant -l. Ve větě *tak jsme mu jí tam museli nechat* řečník chybně vyskloňoval zájmeno *ona* (popř. nedodržel požadovanou kvantitu hlásek).

Všechny uvedené řečnické potíže vystupujícího byly pro mě důkazem toho, že se mluvčí projevoval přirozeně, nenásilně, v souladu se svým idiolektem.

6.4.3. Rovina lexikální

Lexikální prostředky (vyskytující se v projevu) jsou příznačné pro běžnou (neformální) komunikaci. Zaznamenala jsem zde řadu parazitních (vycpávkových) slov

např. *tak, teda, vlastně* působících dosti rušivě. Poměrně frekventovaně se v monologu objevovaly hypokoristické výrazy např. *Jirka, Vaškovi* (signalizující přátelské vztahy ve sdružení), stejně tak i některé zkomoleniny např. *tohodlenc, tajdlenc, ňák, ted'kon*. Nechyběly ani univerbáty např. *kulturák* (kulturní dům) a *zasedačka* (zasedací místnost). Výraz *spol* vznikl jako zkratka (zkrácená varianta slova spolek či společnost) a své zkratkové podobě se také užívá.

Řečnickovo vystoupení bylo obohaceno i slovy cizího původu. Výskyt těchto výrazů (např. *bufet, dispozici, ceremoniál, reklamace*) projev oživoval a zvyšoval jeho úroveň. Postřehla jsem dokonce jeden neologismus (novotvar). Jde o jednotku charakteristickou příznakem novosti (tedy slovo nově přejaté či nově utvořené). Konkrétně mluvčí zmínil slovo *voucher* (vyslovil jej jako *voučr*), což je výraz přejatý z angličtiny a v překladu znamená *poukaz, poukázka*.

Z hlediska lexikologie lze za zajímavý jev považovat tzv. spřahování. Jedná se o proces, při kterém dochází ke spojení dvou radixů (kořenů). Příkladem z projevu je zájmeno *tohoto*. Spřahování se v češtině řadí k menšinovému způsobu tvoření slov.

Promluva vykazovala řadu elips. Nejvíce se výpustky objevovaly u částek např. *za tři tisíce pět set čtyři* (absence podstatného jména *korun*). Elipsy takového typu však pro posluchače nebyly překážkou. Neměla jsem pocit, že by projev komplikovaly či nějak bránily správnému porozumění. Mluvčí se v jejich užívání nemusel omezovat.

V monologu referenta jsem zaznamenala i frazeologická vyjádření. Např. řečník použil silně expresivní frazém *vomlátíme mu to vo palici* jako výraz hněvu a nespokojenosti. Procesem frazeologizace prošlo také spojení *mám v tom hokej*, čímž mluvčí předesílal aktuální chaotický stav.

Mluvčí kombinoval spisovné lexikální prostředky (české i přejaté) s hovorovými tvary např. *furt* (varianta slova pořád, stále), *borci, mordovat* a se slovní zásobou obecněčeskou např. *eště* (absence počátečního konsonantu j-), *vodečteme, vomlátíme, nějakých*. Dle mého názoru řečnickovy jazykové kompetence dosahovaly dostatečné úrovně pro realizaci oficiálního monologu neformálního.

6.4.4. Rovina syntaktická

V projevu se často opakovala strukturní konstrukce *co se týče*. Jedná se o ustrnulé slovní spojení, které uvozuje předmět následující rozpravy. Pojí se výhradně s genitivem např. *co se týče družstev*. Samotný výraz *týče se* můžeme charakterizovat jako tvarovou dubletu k výrazu *týká se* či jako přechodník přítomný pro singulár maskulina. Podle mého mínění má takový obrat v projevech (oficiálních i neoficiálních) své místo. Řečníkovi usnadňuje přechod od jednoho tématu k druhému a posluchačům monolog strukturuje.

Ve větě *Na prvním místě se nám umístil Holý Josef mladší se psem*, zaujímá zvláštní pozici výraz *nám*. Jde o tzv. volný dativ, který je pragmaticky motivován. Můžeme jej ve výpovědi úplně vynechat, aniž bychom narušili strukturu věty. Výraz *nám* by neodpovídal žádnému větnému členu, protože se v tomto případě jedná o částici, nikoliv o zájmeno. Použití částice *nám* na mě v projevu působilo spíše familiárně. V celkovém kontextu to vyznělo velice mile, úsměvně a přátelsky.

V projevu jsem zaznamenala i několik vět vyjadřujících modalitu voluntativní. Věty s významem nutnosti jsou v promluvě zastoupeny nejčteněji např. *k tomu musíme připočíst maso, tak jsme mu jí tam museli nechat*. Možnost se nabízí ve větě *mohl se otočit a jet domu*. Výpověď *to chci domluvit ve výboru* vysvětluje komunikační záměr mluvčího.

Slovo *asi*, které se v projevu vyskytlo, řadíme mezi částice. Jedná se o postojovou (subjektivní) modifikaci - tzv. postoj epistémický. Mluvčí prostřednictvím tohoto výrazu relativizuje obsah věty. Je si vědom poměrně nízkého stupně pravdivosti svého tvrzení. Řečník v těchto pasážích celkově působil dosti nejistě, váhavě a zamyšleně.

6.4.5. Rovina stylistická

Promluva střeleckého referenta byla značně obsáhlá. Plnila informační a prostřednědlnou funkci. Mluvčí čerpal z dostatečné slovní zásoby, neomezoval se jen na jednu vrstvu jazyka.

Zpočátku si referent nepočínal jako zkušený a obratný řečník. Postrádala jsem úvodní přivítání zúčastněných i zdvořilostní fráze a formule. V průběhu celého monologu se řečník potýkal s nedostatečnou výpovědní perspektivou. V projevu jsem zaznamenala

hodně nedokončených výpovědí např. *a ještě by nám mělo zbýt na příští rok na jarní i chybný (popř. nevhodný) pořádek slov ve větě např. záleží na tom, jak to teda se to domluví*. V důsledku nedostatečné výpovědní perspektivy řečník několikrát okamžitě popřel právě vyřčené slovo (popř. celé tvrzení) např. *aby nám poradil, nebo neporadil, on mi slíbil ....* Nedostatečná výpovědní perspektiva se mohla projevat také fonetickými obtížemi, na kterých se pravděpodobně podílel i stres, nervozita mluvčího.

V promluvě řečníka se objevila dokonce metonymická výpověď. Skrze uvedení místa děje referent vyjádřil děj samotný *devět krabic se spotřebuje na ten Smilkov*. Zde měl mluvčí na mysli akci konanou ve Smilkově, nikoliv Smilkov jako takový.

Střelecký referent měl svůj projev předem připravený, konkrétní údaje měl poznamenané na papíru. Navzdory tomu struktura i obsah monologu vykazovaly několik nedostatků. Postrádala jsem vnitřní výstavbu/organizaci jeho promluvy. Jednotlivé tematické celky na sebe logicky nenavazovaly. Z hlediska obsahu nedodržel maximu relevance ("mluv k věci"). Podstatná část řečnickova projevu se věnovala spíše finančním údajům. Sledovala tedy záležitosti spravované finančníkem mysliveckého sdružení.

Nevhodné vystupování, které jsem zaznamenala v úvodní pasáži, mluvčí postupně vytěšňoval. Jako projev úcty k ostatním používal honorifika např. *pan Mílek, panu Dolejšímu*. V závěru zdvořile poděkoval za pozornost. Dalšího řečníka pak uvedl opět předseda mysliveckého sdružení *dobrý, já děkuju Jardovi a předávám slovo našemu předsedovi revizní komise Pavlovi Dohnalovi*.

6.5. Kulturní referent

Poměrně krátký projev kulturního referenta zahrnoval tři tematické okruhy - výčet oslavenců, fotbalové utkání mezi hasiči a myslivci a odměnu za vypůjčený gril.

6.5.1. Rovina fonetická

Jako poslední z řečníků na schůzi vystoupil kulturní referent. Jeho pozice ve srovnání s ostatními mluvčími byla poměrně těžší. V této době panovala na schůzi silně

uvolněná atmosféra. Všichni se dobře bavili, takže na projev referenta se zpočátku nikdo ze zúčastněných příliš nesoustředil.

Pozornost publika upoutal až pevný, průrazný hlas vystupujícího a rychlé tempo pronášené řeči. Již od úvodní pasáže na mě řečník působil značně sebejistě. Z projevu nebyla vůbec patrná tréma a ani hlučné hospodské prostředí mluvčího nestresovalo.

Zprvu se vystupující i všichni zúčastnění projevovali celkem vyrovnaně. Řečník četl jména oslavenců, přítomní členové vždy reagovali potleskem. Poté se mluvčí dotkl velmi citlivého tématu, což vyvolalo řadu ostrých konfliktů mezi řečníkem a posluchači. Převažující monologické pasáže byly několikrát přerušeny dialogy ve formě konfliktů. Atmosféra pak zůstala vypjatá až do samotného závěru projevu. Zúčastnění mluvčího nerespektovali. Skákali mu do řeči nebo mu naopak nevěnovali vůbec žádnou pozornost.

V řečnickově vystoupení jsem zaznamenala množství nedostatků ve výslovnosti. Některé tvary neodpovídaly požadované kvantitě hlásek. Mluvčí nevhodně zkracoval výrazy např. *bejvaleho, není, nevím, hasičum, přiznávám*. Prodlužování jsem zase postřehla ve slovech např. *a:, čtyři:*. Kvalitu hlásek až na drobné odchylky dodržoval.

Projev kulturního referenta znehodnocovaly časté hezitační zvuky a nevhodně umístěvané pauzy. Mluvčí měl potíže také se zadrháváním. Někdy opakoval jen jednotlivá slova např. *čtyři, čtyři*, jindy zase celá slovní spojení např. *což byli, což byli*. Tento jev se ve vystoupení řečníka nevyskytoval tak hojně.

6.5.2. Rovina morfologická

Z hlediska morfologie byl projev na nižší úrovni. Řečník často chyboval v kategorii podstatných jmen. Místo flexivního sufixu -y používal nespisovnou variantu -ama např. *jubilantama*. Nedostatky jsem zaznamenávala i u proprií. Vlastní jména v nominativu singuláru končících na vokál -a nahrazoval vokálem -ů např. *Říhů*. Název vesnice Újezd s počátečním vokálem "ú" zase vyslovil jako *Oujezd*. Místní však spisovný tvar *Újezd* využívají spíše jen sporadicky. Pro běžnou, neformální komunikaci volí výraz s diftongem "ou" *Oujezd*.

Deiktické výrazy se v promluvě vyskytovaly poměrně často např. *tady, tam, ted'*. V některých výpovědích např. *dostali jsme tady zde ještě takovou pozornost* je řečník

zapojoval nevhodně, popř. zcela nadbytečně. Konkrétně v tomto případě se objevila dvě deiktika *tady* a *zde* hned vedle sebe. Věta by přitom byla smysluplná i bez nich. Zvláště vezmu-li v úvahu, že mluvčí v okamžiku promluvy držel daný předmět v rukách.

V úvodní pasáži jsem si všimla několika číslovek. Základními číslovkami mluvčí vyjadřoval věk např. *třicet pět*, řadovými zase data např. *devátýho devátý*. Zejména u druhého typu číslovek se projevoval sklon řečníka k mluvenosti, k nespisovnému jazyku např. *devátýho* (místo devátého). Domnívám se však, že u neformálních mluvených projevů se nejedná o žádný závažný nedostatek.

Co se týče sloves, řečník chyboval hlavně v participiích. Např. ve výrazech *nemoh*, *navrh* nezazněl závěrečný konsonant -l. Kondicionálních konstrukcí a zdvořilostních obrátů mluvčí užíval v omezené míře (v úvodní a závěrečné části projevu). Zřejmě i z toho důvodu na mě kulturního referenta vystoupení působilo poněkud útočně a agresivně.

Bez ohledu na slovně-druhově zařazení se v projevu objevovalo protetické "v" např. *vostatní*, *vosm*, *vodvedli*, *vod*. Frekventovaná byla změna "ý" v "ej" např. *bejvaleho*, *čtvrtej*. Např. ve spojení *lidi*, *ktejý neměli* výraz *ktejý* neodpovídal plurálu podstatného jména *lidi*. S touto chybnou variantou jsem se v řečnickově promluvě setkávala často.

6.5.3. Rovina lexikální

Referent ve svém vystoupení disponoval dostatečnou slovní zásobou. Čerpal prostředky ze spisovné češtiny. Např. výrazy *foťbalové utkání*, *mužstvo* (podstatné jméno hromadné) na mě v jistém ohledu působily až příliš formálně, upjatě. Zaznamenala jsem i slova cizího původu např. *jubilanti*, *minimálně*, *iniciativy*, *gril*.

V promluvě řečníka se odrážely tendence k nespisovnosti i k běžně užívané mluvě. V řadě případů jsem postřehla některá vycpávková slova např. *vlastně*, *no*, *tak* i zkomoleniny např. *jináč*. Mluvčí rovněž s oblibou používal hypokoristika např. *Bohouš*, *Standa*. Nechyběly ani univerbáty např. *prodlužovák* (prodlužovací kabel).

Během projevu řečník volil lexikální prostředky vystihující jeho momentální citové rozpoložení. V úvodní pasáži, kdy byl mluvčí poměrně klidný a vyrovnaný, se zaměřoval na slova vyjadřující pozitivní emoce např. *děkuju*, *počest*, *oslavu*. Postupně se

však pohodové prostředí měnilo na silně konfliktní, což se v závěru projevilo užitím silně expresivního, vulgárního výrazu (to jsem taky) *posral*.

6.5.4. Rovina syntaktická

Mluvčí volil především věty jednoduché. Sporadicky se v projevu vyskytovala hypotaktická souvětí, v nichž se na pozici spojovacího prostředku nejčastěji objevovaly výrazy např. *protože, aby, který*. Zaznamenala jsem dokonce i nepravou vedlejší větu *vostatní členové mysliveckého sdružení byli na jiný akci v Ješetících, což byla střelba ze vzduchovky uvozenou vztažným výrazem což* (lze nahradit např. *a to*).

Řečnickovo vystoupení bylo velmi bohaté na interogativní konstrukce. Otázky např. *jak to bude? jak to dopadne?* dle mého mínění vykazovaly znaky otázek řečnických. Mluvčí prostřednictvím nich vyjadřoval své pochybnosti a nejistotu. Z kontextu řeči vyplývalo, že konkrétní, pravdivou odpověď ho nikdo ze zúčastněných nemohl uspokojit.

Další otázky adresované konkrétnímu jedinci byly formulovány následovně: *hrál si za hasiče? hrál? nehrál? nebo seš snad jedinej v týhle republice v tomhle tom státě a v týhle hospodě poprvý? ty nevíš že tohle to už platí minimálně padesát let? že když se zvedne ruka myslivci že to platí?* Řečník zde pokládal několik otázek v rychlém sledu za sebou. Takový jev jsem vnímala dosti rozporuplně. Na jednu stranu to výstup dynamizovalo a celkově oživilo. Na straně druhé musím podotknout, že řečník vůbec neumožnil dotazovanému položené otázky zodpovědět. Chování mluvčího hodnotím negativně. Z mého pohledu bylo vůči posluchačům neuctivé a nezdvořilé.

Řečník se po celou dobu projevu potýkal s nedostatečnou výpovědní perspektivou a se značnými syntaktickými nedostatky např. *vod poslední schůze se uskutečnilo dvanáctýho devátý byl memoriál pana Jaroslava Dohnala* nebo *protože je tady v Oujezdě se dělá posvícení*. Měla jsem pocit, že mluvčí nedokázal dokončit již započatou větu, proto se uchýlil k výstavbě věty nové. V roli posluchače jsem tyto potíže s formulacemi vnímala velmi intenzivně. Myslím, že i ostatní zúčastněné značně rušily.

6.5.5. Rovina stylistická

Charakterizovat projev kulturního referenta v rovině stylistické bylo poměrně obtížné. V řečnickově vystoupení se totiž střídaly delší monologické pasáže s krátkými dialogickými úseky. Celkově promluva plnila funkci spíše prostěsdělnou. Informační funkce byla upozaděna. Mluvčí disponoval poměrně širokou slovní zásobou. Užíval lexikální prostředky příznačné pro běžnou, neformální komunikaci.

Struktura vystoupení byla jasná a jednoduchá. Tematicky se dotýkala tří oblastí (narozeniny, fotbalové utkání a odměna pro hasiče za vypůjčený gril). K prvnímu bodu své promluvy podklady přichystané měl, k ostatním se vyjadřoval bez přípravy. V těchto pasážích řečník své myšlenky formuloval s obtížemi. Jednotlivé výpovědní celky na sebe mnohdy logicky nenavazovaly, mluvčí se neustále vracel k předchozím bodům promluvy.

Ačkoliv řečník působil značně suverénně, jeho promluva vykazovala některé nedostatky. V úvodu zapomněl na zdvořilé přivítání a vhodné zahájení projevu. Následně se potýkal s nedostatečnou výpovědní perspektivou, s eliptickým vyjadřováním i se zadržováním. Některé věty byly špatně nastylizované např. *ten gril jsem vyčistil, byl jsem za to pochválenej, čistil jsem ho, aby byl čistej, takže jsem na to koupil taky nějaký čistící prostředky, aby se to nějakou žíravinou nechalo vyčistit*. V tomto případě mluvčí několikrát zopakoval výraz se stejným slovním základem, což na mě působilo téměř komicky. V závěrečné pasáži chybělo poděkování za pozornost a milé rozloučení. Po vystoupení kulturního referenta se slova opět ujal předseda mysliveckého sdružení, který schůzi dle plánu ukončil *já děkuju Václavovi za jeho kulturní zprávu a tím bych dnešní schůzi zakončil, sejdem se tady zase dvacátýho prvního listopadu po honu*.

Projev kulturního referenta byl podle mého názoru spíše útočný a agresivní. Mluvčí tohoto záměru dosáhl kombinací prostředků verbálních (rychlé tempo řeči, hlasitost projevu, vulgarismy, úsečné výpovědi/otázky atd.) a neverbálních (výrazná gestikulace, mimika aj.). Řečník se po celou dobu vystupování choval značně podrážděně. Sám vyvolal řadu konfliktů, které kazily jinak přátelskou atmosféru schůze. S některými posluchači jednal dosti neuctivě. Pokládal otázky, na které posluchačům neumožnil odpovědět (neposkytl jim k tomu potřebný časový prostor). Jako řečník na mě celkově působil povýšeně, nadřazeně.

7. ZÁVĚR

Po důkladné jazykové analýze projevů členů mysliveckého sdružení jsem zjistila, že všechny zkoumané promluvy vykazují řadu společných znaků. Na jedné straně jsem zde zaznamenala silné tendence k neformálnosti, familiárnosti a nespisovnosti. Výrazně převažovalo tykání nad upjatým vykáním. Řečníci i dotazovaní často reagovali spontánně (bez ostychu). Jednotlivé promluvy se tedy nesly spíše v duchu přátelských projevů (čili ve stylu prostěsdělovacím).

Na straně druhé se ve všech projevech objevovaly prvky oficiálnosti, informativnosti a strukturalizace. Mluvčí se zaměřovali především na sdělování faktických údajů, zatímco dějová složka promluv byla cíleně upozaďována. Mnohdy se vyjadřovali značně stereotypně, v rámci dosažení zdvořilosti používali ustálené fráze a obraty. Převažovaly věty jednoduché s vyšší frekvencí podstatných jmen a číslovek. Tyto jevy jsou charakteristické pro mluvený administrativní styl. Můžeme tedy konstatovat, že zkoumané projevy se z hlediska funkčních stylů nacházejí na rozhraní stylu prostěsdělovacího a administrativního.

Vyspělost řečnické a jazykové kultury vybraných mluvčích jsem postupně sledovala ve všech zkoumaných rovinách. Po stránce fonetické každý z nich chyboval v oblasti kvantity a kvality hlásek. Úroveň projevů v dalších ohledech (hezitační zvuky, pauzy, intonace apod.) většinou odpovídala dosaženým zkušenostem řečníků. Kultivovaný monolog předvedl pan hospodář, který tuto funkci vykonává již 16 let. V porovnání s ostatními mluvčími měl tedy více možností pro zdokonalení svého vystupování.

Po stránce morfologické se všichni řečníci potýkali se stejnými obtížemi - např. chybné flexivní sufixy, vysoká četnost protetických "v" či změna "ý" v "ej". V této rovině bych přesto vyzdvihla vystoupení střeleckého referenta. Ve srovnání se svými kolegy sice nijak zvlášť nevynikal, ovšem s přihlédnutím k jeho jazykovému znevýhodnění (mateřský jazyk: slovenština) bych projev pana referenta v tomto směru hodnotila jako výborný.

Co se týče lexikologie, mluvčí čerpali ze široké škály slovní zásoby (spisovné, nespisovné a hovorové výrazy, slova cizího původu, parazitní výrazy, zkomoleniny apod.). Mile mě překvapilo, že jsem nezaznamenala téměř žádné vulgarismy. Naproti tomu jsem v projevech členů mysliveckého sdružení očekávala hojný výskyt slangových výrazů. Provedený výzkum však můj předpoklad vyvrátil. Z celkového počtu pěti mluvčích

využíval slang pouze pan hospodář (např. barva, černá zvěř) - zřejmě proto, že oblast jeho správy se nejvíce dotýkala myslivosti, tedy i myslivecké mluvy.

Z hlediska lexikologie na mě nejvíce zapůsobil projev pana jednatele. Nejčastěji totiž využíval výrazy ze střední vrstvy jazyka. Jeho vystoupení bylo skromné, obyčejné, zcela odpovídalo vesnické mluvě. Vyjadřoval se jasně, srozumitelně a hlavně jednoduše. Zbytečně do promluvy nezařazoval slova cizího původu ani nadbytečné termíny.

Také v rovině syntaktické se vyskytly některé nedostatky. Mluvčí se v projevech potýkali např. s elipsami, chybným/nezvyklým pořádkem slov ve větě, nedostatečnou výpovědní perspektivou. Z jistého úhlu pohledu pokládám za nejzajímavější výstup pana kulturního referenta. Zaujal totiž úplně jinou řečnickou strategii než jeho umírnění kolegové. Jako velitel sboru dobrovolných hasičů je zřejmě zvyklý podávat krátká, úsečná hlášení či ostré příkazy. Právě tyto tendence jsem postřehla v jeho promluvě i v komunikaci s ostatními členy. Stručné a jasné věty, útočné, někdy až agresivní otázky projev kulturního referenta nesmírně dynamizovaly, oživily.

V oblasti stylu jsem u všech vystupujících zaznamenala více či méně frázovité vyjadřování, zdvořilostní obraty a užívání honorifik. Někteří mluvčí k posluchačům promlouvali zcela bez přípravy, jiní si zase ke svému monologu předem pečlivě přichystali podrobné podklady. Podle mého názoru byl v tomto směru nejsvědomitější předseda mysliveckého sdružení. Projev si přehledně strukturoval a po celou dobu výstupu se řídil připravenými poznámkami. Výstavbou pronesené řeči usiloval o dosažení nejvyššího stupně oficiálnosti. Pravděpodobně potřebné zkušenosti s organizací projevu získal na bývalé pracovní pozici obchodního ředitele.

Celkově jazyková úroveň pronesených monologů výrazně předčila mé očekávání. S přihlédnutím ke skutečnosti, že mluvené projevy nejsou součástí profesí členů mysliveckého sdružení, musíme výkony všech řečníků hodnotit pozitivně.

Těší mě, že jsem se mohla zúčastnit několika členských schůzí mysliveckého sdružení. Všem členům děkuji za milé přivítání i přátelské prostředí, které dokázali vytvořit. Cítila jsem se zde opravdu příjemně.

8. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura:

ČECHOVÁ, M.; CHLOUPEK, J.; KRČMOVÁ, M.; MINÁŘOVÁ, E. *Současná česká stylistika*. Nakladatelství Institutu sociálních vztahů, Praha, 2003. 340 s. ISBN: 80-86642-00-3

ČECHOVÁ, M.; KRČMOVÁ, M.; MINÁŘOVÁ, E. *Současná stylistika*. 4. vyd. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2008. 381s. ISBN: 978-80-7106-961-4

HIRSCHOVÁ, M. *Syntaktické rozbor*y. Univerzita Karlova, Praha, 2012. 117s. ISBN: 978-80-7290-585-0

HOFFMANNOVÁ, J.; HOMOLÁČ, J.; CHVALOVSKÁ, E.; JÍLKOVÁ, L.; KADERKA, P.; MAREŠ, P.; MRÁZKOVÁ, K. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. 1. vyd. Nakladatelství Academia, Praha, 2016. 510s. ISBN: 978-80-200-2566-1

CHEJNOVÁ, P. *Didaktické transformace pragmalingvistických témat*. Nakladatelství Karolinum, Praha, 2010. 141s. ISBN: 978-80-7290-497-6

JEDLIČKA, A.; FORMÁNKOVÁ, V.; REJMÁNKOVÁ, M. *Základy české stylistiky*. SPN, Praha, 1970. 226s.

JELÍNEK, M. *Stylistika*. In: P. Karlík - M. Nekula - Z. Rusínová (eds.) *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 1995. 800s. ISBN: 80-7106-134-4

KLAPETEK, M. *Komunikace argumentace rétorika*. 1. vyd. Grada Publishing, Praha, 2008. 247s. ISBN: 978-80-247-2652-6

KRAUS, J. *Rétorika a řečová kultura*. 2. vyd. Karolinum, Praha, 2010. 190s. ISBN: 978-80-246-1829-6

MÜLLEROVÁ, O.; HOFFMANNOVÁ J. *Kapitoly o dialogu*. 1. vyd. Pansofia, Praha, 1994. 94s. ISBN: 80-85804-29-8

TĚŠITELOVÁ, M. aj. *Současná česká administrativa z hlediska kvantitativního*. Praha, Linguistica XV, ÚJČ, 1985. 122s.

Články:

Naše řeč

ČECHOVÁ, M. Charakteristika administrativního stylu. *Naše řeč*. 1989, **72**(1), 1-10.

DANEŠ, F. Kultura mluvených projevů. *Naše řeč*. 1969, **52**(2-3), 95-109.

RULFOVÁ, M. Hovorový jazyk stále v popředí zájmu. *Naše řeč*. 1982, **65**(3), 152-157.

ŠIMAN, K. Z české mluvy myslivecké. *Naše řeč*. 1941, **25**(3), 69-80.

Slovo a slovesnost

HAUSENBLAS, O. K tzv. pronikání obecné češtiny do spisovného jazyka. *Slovo a slovesnost*. 1993, **54**(2), 97-106.

Internetové zdroje:

<<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/formalni>>